

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 15ης Δεκεμβρίου 2016*

[Κείμενο όπως έχει διορθωθεί με διάταξη της 10ης Ιουλίου 2017]

«Ανταγωνισμός — Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως — Ελληνικές αγορές προμήθειας λιγνίτη και χονδρικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας — Απόφαση διαπιστώνουσα παράβαση του άρθρου 86, παράγραφος 1, ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 82 ΕΚ — Χορήγηση ή διατήρηση σε ισχύ υπέρ δημόσιας επιχείρησης δικαιωμάτων για την εκμετάλλευση δημόσιων κοιτασμάτων λιγνίτη — Προσδιορισμός των επίμαχων αγορών — Ύπαρξη ανισότητας ευκαιριών — Υποχρέωση αιτιολογήσεως — Δικαιολογημένη εμπιστοσύνη — Κατάχρηση εξουσίας — Αναλογικότητα»

Στην υπόθεση T-169/08 RENV,

Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού ΑΕ (ΔΕΗ), με έδρα την Αθήνα (Ελλάδα), εκπροσωπούμενη από τον Π. Ανέστη, δικηγόρο,

προσφεύγουσα,

υποστηριζόμενη από

την **Ελληνική Δημοκρατία**, εκπροσωπούμενη από τους Π. Μυλωνόπουλο και Κ. Μπόσκοβιτς,

παρεμβαίνουσα,

κατά

Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τον Θ. Χριστοφόρου, επικουρούμενο από τον Α. Οικονόμου, δικηγόρο,

καθής,

υποστηριζόμενης από

την **Elpedison Παραγωγή Ηλεκτρικής Ενέργειας ΑΕ (Elpedison Ενεργειακή)**, πρώην Ενεργειακή Θεσσαλονίκης ΑΕ, με έδρα το Αμαρούσιον (Ελλάδα),

και

την **Ελληνική Ενέργεια και Ανάπτυξη ΑΕ (HE & D SA)**, με έδρα την Κηφισιά (Ελλάδα),

εκπροσωπούμενες από τους Π. Σκουρή και Ε. Τροβά, δικηγόρους,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ελληνική.

και από

την **Μυτιληναίος ΑΕ**, με έδρα την Αθήνα,

την **Protergia ΑΕ**, με έδρα την Αθήνα,

και

την **Αλουμίνιον της Ελλάδος ΒΕΑΕ**, πρώην Αλουμίνιον ΑΕ, με έδρα την Αθήνα,

εκπροσωπούμενες από τους Ν. Κορογιαννάκη, Η. Ζαρζούρα, Δ. Διακόπουλο και Ε. Χρυσάφη, δικηγόρους,

παρεμβαίνουσες,

με αντικείμενο προσφυγή δυνάμει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ για την ακύρωση της αποφάσεως C(2008) 824 τελικό της Επιτροπής, της 5ης Μαρτίου 2008, σχετικά με τη χορήγηση ή τη διατήρηση σε ισχύ από την Ελληνική Δημοκρατία δικαιωμάτων για την εξόρυξη λιγνίτη υπέρ της ΔΕΗ,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Η. Kanninen (εισηγητή), πρόεδρο, Ι. Pelikánová και Ε. Buttigieg, δικαστές,

γραμματέας: Σ. Σπυροπούλου, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 8ης Μαρτίου 2016,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Ιστορικό της διαφοράς

1. Επί της προσφεύγουσας

- 1 Η προσφεύγουσα, Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού (ΔΕΗ, ιδρύθηκε με τον νόμο 1468 της 2ας/7ης Αυγούστου 1950 (ΦΕΚ Α' 169) ως δημόσια επιχείρηση ανήκουσα αποκλειστικά στο Ελληνικό Δημόσιο. Με τον νόμο 2414/1996, περί εκσυγχρονισμού των δημόσιων υπηρεσιών και οργανισμών (ΦΕΚ Α' 135), μετατράπηκε σε μετοχική εταιρία, αποκλειστικός μέτοχος της οποίας εξακολουθούσε πάντως να είναι το Ελληνικό Δημόσιο.
- 2 Η προσφεύγουσα είχε το αποκλειστικό δικαίωμα να παράγει, να μεταφέρει και να προμηθεύει ηλεκτρική ενέργεια στην Ελλάδα μέχρι τη θέσπιση των πρώτων μέτρων για την απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας δυνάμει του νόμου 2773/1999, σχετικά με την απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας (ΦΕΚ Α' 286), με τον οποίο μεταφέρθηκε στην ελληνική έννομη τάξη, μεταξύ άλλων, η οδηγία 96/92/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1996, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας (ΕΕ 1997, L 27, σ. 20). Δυνάμει του νόμου αυτού καθώς και του προεδρικού διατάγματος 333/2000 (ΦΕΚ Α' 278), η προσφεύγουσα μετατράπηκε σε ανώνυμη εταιρία από 1ης Ιανουαρίου 2001, στο μετοχικό κεφάλαιο της οποίας η συμμετοχή του Ελληνικού Δημοσίου δεν μπορούσε, κατά το άρθρο 43, παράγραφος 3, του νόμου 2773/1999, να είναι κατώτερη του 51 % των

μετοχών με δικαίωμα ψήφου της εταιρίας. Η συμμετοχή αυτή ανερχόταν σε 51,12 % κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που αποτελεί το αντικείμενο της υπό κρίση προσφυγής.

2. Επί της αγοράς του λιγνίτη στην Ελλάδα

- 3 Ο λιγνίτης είναι ορυκτό με κύριο στοιχείο τον άνθρακα το οποίο χρησιμοποιείται κυρίως ως καύσιμο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και του οποίου η Ελλάδα, με γνωστά αποθέματα ανερχόμενα σε 4 500 εκατομμύρια τόνους την 1η Ιανουαρίου 2005, ήταν, κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής που αποτελεί το αντικείμενο της υπό κρίση προσφυγής, ο πέμπτος παραγωγός στον κόσμο και ο δεύτερος στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- 4 Δικαιώματα αναζητήσεως και εκμεταλλεύσεως παραχωρήθηκαν σε άλλες, πέραν της προσφεύγουσας, οντότητες στην Ελλάδα, πριν από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, για τα μικρού και μεσαίου μεγέθους λιγνιτωρυχεία της Αχλάδας, της Βεύης και του Αμύνταιου/Βεγόρας τα οποία αντιπροσώπευαν την 1η Ιανουαρίου 2007 συνολικά αποθέματα 210,5 εκατομμυρίων τόνων.
- 5 Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 22 του νομοθετικού διατάγματος 4029/1959 της 12ης/13ης Νοεμβρίου 1959 (ΦΕΚ Α' 250), η προσφεύγουσα έχει τα αποκλειστικά δικαιώματα εκμεταλλεύσεως λιγνίτη στον νομό Αρκαδίας, του οποίου τα αποθέματα ανέρχονται σε περίπου 250 εκατομμύρια τόνους. Η ισχύς των εν λόγω δικαιωμάτων, η οποία ανανεώθηκε το 1976, θα λήξει στις 5 Μαρτίου 2026 και θα μπορούσε να ανανεωθεί για περίοδο 25 ετών.
- 6 Με το νομοθετικό διάταγμα 210/1973 (ΦΕΚ Α' 277) θεσπίστηκε στην Ελλάδα μεταλλευτικός κώδικας, ο οποίος τροποποιήθηκε στη συνέχεια με τον νόμο 274/1976 (ΦΕΚ Α' 50) (στο εξής: μεταλλευτικός κώδικας). Τα άρθρα 143 και 144 του εν λόγω κώδικα προβλέπουν ότι τα δικαιώματα αναζητήσεως και εκμεταλλεύσεως δημοσίων κοιτασμάτων χορηγούνται ταυτόχρονα, είτε κατόπιν δημοπρασίας είτε, σε επείγουσες περιπτώσεις και για λόγους δημοσίου συμφέροντος, με απευθείας σύμβαση.
- 7 Το άρθρο 3, παράγραφος 3, του νόμου 134/1975, της 23ης/29ης Αυγούστου 1975 (ΦΕΚ Α' 180), ορίζει ότι «δι' αποφάσεως του [Ελληνα] Υπουργού Βιομηχανίας δύνανται να ορίζονται [...] περιοχαί [...] εις ας [η προσφεύγουσα] θα έχη το αποκλειστικόν δικαίωμα αναζητήσεως, ερεύνης και εκμεταλλεύσεως στερεών καυσίμων ορυκτών υλών». Με διάφορες υπουργικές αποφάσεις που εκδόθηκαν βάσει της ανωτέρω διατάξεως, παραχωρήθηκαν στην προσφεύγουσα δικαιώματα αναζητήσεως και εκμεταλλεύσεως των κοιτασμάτων λιγνίτη στις περιοχές, αφενός, Αμύνταιου, Προσήλιου-Τριγωνικού και Κομνηνών, μέχρι το 2018, τα οποία αντιστοιχούσαν σε 378 εκατομμύρια τόνους αποθεμάτων και, αφετέρου, Φλώρινας, μέχρι το 2024, τα οποία αντιστοιχούσαν σε περίπου 140 εκατομμύρια τόνους αποθεμάτων.
- 8 Με τον νόμο 134/1975 περί συγχωνεύσεως της επιχειρήσεως ΛΙΠΤΟΛ ΑΕ με την προσφεύγουσα περιήλθε στην τελευταία το σύνολο των δικαιωμάτων της ΛΙΠΤΟΛ όσον αφορά την αναζήτηση και εκμετάλλευση λιγνίτη στην περιοχή της Πτολεμαΐδας. Η ισχύς των εν λόγω δικαιωμάτων, τα οποία αφορούσαν αποθέματα περίπου 1 500 εκατομμυρίων τόνων, ανανεώθηκε το 1976 μέχρι τις 5 Μαρτίου 2026 και θα μπορούσε να ανανεωθεί για συμπληρωματική περίοδο 25 ετών.
- 9 Με υπουργικές αποφάσεις του 1985 και του 1994, εκδοθείσες βάσει του νόμου 134/1975, παραχωρήθηκαν στην προσφεύγουσα μόνο δικαιώματα αναζητήσεως για τα λιγνιτικά κοιτάσματα της Δράμας και της Ελασσόνας τα οποία αντιπροσώπευαν περίπου 1 000 εκατομμύρια τόνους αποθεμάτων. Η ισχύς των δικαιωμάτων αυτών έληξε το 2005.
- 10 Από το 1985 και μετά, δικαιώματα αναζητήσεως και εκμεταλλεύσεως χορηγήθηκαν και σε άλλες επιχειρήσεις πέραν της προσφεύγουσας για επτά μικρά κοιτάσματα λιγνίτη.

- 11 Ως εκ τούτου, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, επί συνόλου σχεδόν 4 500 εκατομμυρίων τόνων αποθεμάτων λιγνίτη στην Ελλάδα, τα δικαιώματα αναζητήσεως και εκμεταλλεύσεως που είχαν παραχωρηθεί στην προσφεύγουσα αφορούσαν περίπου 2 200 εκατομμύρια τόνους· 85 εκατομμύρια τόνοι ανήκαν σε τρίτους και περίπου 220 εκατομμύρια τόνοι αποθεμάτων ήταν δημόσια κοιτάσματα τα οποία αποτελούσαν αντικείμενο αναζητήσεως και εκμεταλλεύσεως από τρίτους, ανεφοδιάζαν όμως μερικώς τους σταθμούς της προσφεύγουσας. Επομένως, κανένα δικαίωμα εκμεταλλεύσεως δεν είχε ακόμη παραχωρηθεί επί περίπου 2 000 εκατομμυρίων τόνων αποθεμάτων λιγνίτη.

3. Επί της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα

Άδειες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και κατασκευής μονάδων ηλεκτροπαραγωγής

- 12 Η ελληνική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας άνοιξε εν μέρει στον ανταγωνισμό με τον νόμο 2773/1999 (βλ. σκέψη 2 ανωτέρω), με τον οποίο, αφενός, καθιερώθηκε απαίτηση περί προηγούμενης άδειας για την κατασκευή μονάδων παραγωγής και για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, χορηγούμενης με απόφαση του Έλληνα Υπουργού Ανάπτυξης, ύστερα από γνώμη της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας (ΡΑΕ), και, αφετέρου, προβλέφθηκε φορέας διαχείρισεως των δικτύων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, υπό την ονομασία Διαχειριστής Ελληνικού Συστήματος Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας ΑΕ (ΔΕΣΜΗΕ).
- 13 Το άρθρο 15, παράγραφος 4, του νόμου 2773/1999, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 23, παράγραφος 9, του νόμου 3175/2003, παρέσχε στον ΔΕΣΜΗΕ τη δυνατότητα να διεξάγει διαγωνισμούς, σε ορισμένους εκ των οποίων δεν επιτρεπόταν να συμμετάσχει η προσφεύγουσα, για την κατασκευή και λειτουργία, έναντι επιχορηγήσεως, μονάδων παραγωγής που να εξασφαλίζουν επαρκή ισχύ παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.
- 14 Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 42 του νόμου 2773/1999, χορηγήθηκε στην προσφεύγουσα ενιαία άδεια για το σύνολο των μονάδων ηλεκτροπαραγωγής ιδιοκτησίας της οι οποίες κατά τον χρόνο έναρξης ισχύος του νόμου αυτού βρίσκονταν σε λειτουργία ή ήταν υπό κατασκευή. Με το άρθρο 8, παράγραφος 5, του νόμου 2941/2001 (ΦΕΚ Α' 201) σε συνδυασμό με το άρθρο 24 του νόμου 3377/2005 (ΦΕΚ Α' 202), η ισχύς της εν λόγω άδειας παρατάθηκε μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2008.
- 15 Επιπλέον, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 23, παράγραφος 12, του νόμου 3175/2003, η προσφεύγουσα έλαβε άδεια παραγωγής για μέγιστη συνολική ισχύ 1 600 MW προκειμένου να προβεί στην αντικατάσταση παλαιών μονάδων, χωρίς να προσδιορίζονται οι τεχνολογίες που οφείλει να χρησιμοποιήσει. Η Ελληνική Δημοκρατία επισημαίνει ότι η αντικατάσταση αυτή αφορά 1 200 megawatts (MW) από μονάδες φυσικού αερίου και μόνον 400 MW από λιγνιτικές μονάδες. Τον Νοέμβριο του 2007, η προσφεύγουσα είχε ανακοινώσει ότι αποφάσισε να υποβάλει αίτηση για άδειες ηλεκτροπαραγωγής για δύο μονάδες καύσης λιγνίτη, με την ονομασία Φλώρινα II και Πτολεμαΐδα V.
- 16 Όσον αφορά τις λιγνιτικές μονάδες, όλες οι υφιστάμενες μονάδες ανήκουν στην προσφεύγουσα. Τρεις αιτήσεις για την κατασκευή τέτοιων μονάδων οι οποίες υποβλήθηκαν από τρίτες επιχειρήσεις απορρίφθηκαν, καθόσον η ΡΑΕ έκρινε ότι οι οικονομικές δυνατότητες των αιτούντων και οι σχετικές ποσότητες λιγνίτη είτε δεν ήταν επαρκείς είτε δεν αποδεικνύονταν επαρκώς. Μια τέταρτη αίτηση, η οποία υποβλήθηκε από την EFT Hellas AE, εξακολούθησε να εκκρεμεί κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών. Τέλος, μια πέμπτη αίτηση, για μονάδα ισχύος 460 MW, είχε υποβληθεί στις 26 Μαρτίου 2007 από την ΗΡΩΝ ΑΕ.

- 17 Όσον αφορά άλλες μονάδες ηλεκτροπαραγωγής πέραν των λιγνιτικών, η προσφεύγουσα έλαβε, στις 16 Ιουλίου 2003, άδεια ηλεκτροπαραγωγής για μία μονάδα φυσικού αερίου συνδυασμένου κύκλου, ισχύος 400 MW, στο Λαύριο και, στις 4 Νοεμβρίου 2003, άδεια για μία μονάδα αεριοστρόβιλου ισχύος 120 MW, μέχρις ότου τεθεί σε λειτουργία η προαναφερθείσα μονάδα του Λαυρίου.
- 18 Έντεκα ανταγωνιστές της προσφεύγουσας έλαβαν άδειες για μονάδες ηλεκτροπαραγωγής με βάση το φυσικό αέριο, συνολικής ισχύος 4 114 MW, κατόπιν πρόσκλησης για υποβολή προσφορών που δημοσίευσε η ΡΑΕ το 2001 και η οποία απέκλειε, μεταξύ άλλων, τις λιγνιτικές μονάδες. Από το 2001 εκδόθηκαν πρόσθετες άδειες για μονάδες συνδυασμένου κύκλου φυσικού αερίου, καθώς και για μία μονάδα αεριοστρόβιλου ανοικτού κυκλώματος. Συνολικά, τον Μάρτιο του 2006, είχαν χορηγηθεί προς άλλες επιχειρήσεις, πέραν της προσφεύγουσας, 21 άδειες οι οποίες αντιπροσώπευαν συνολική ισχύ 5 930 MW, για μη λιγνιτικές μονάδες. Εντούτοις, είχε υλοποιηθεί η κατασκευή μίας μόνο μονάδας.
- 19 Όσον αφορά τις μονάδες συνδυασμένης παραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού και τις μονάδες που λειτουργούν με βάση ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, με τον νόμο 2773/1999 προβλέφθηκε υπέρ αυτών προτεραιότητα αποστολής εάν η ισχύς τους ήταν χαμηλότερη από 50 MW, ρυθμιζόμενη τιμή αγοράς της ηλεκτρικής ενέργειας καθώς και απαλλαγή από την υποχρέωση αδειοδοτήσεως για πολύ μικρά σχέδια. Εν συνεχεία, προκειμένου να διευκολυνθεί περαιτέρω η ανάπτυξη των εν λόγω μονάδων, με τον νόμο 3468/2006 (ΦΕΚ Α' 129) καταργήθηκε το όριο των 50 MW, έγινε ελκυστικότερη η τιμή αγοράς, βελτιώθηκε η διαδικασία αδειοδοτήσεως και αυξήθηκαν τα όρια κάτω από τα οποία δεν ήταν απαραίτητη η χορήγηση αδείας.

Εισαγωγή ηλεκτρικής ενέργειας

- 20 Το ελληνικό διασυνδεδεμένο σύστημα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας (στο εξής: ΕΔΣ), το οποίο περιλαμβάνει την ηπειρωτική Ελλάδα και ορισμένα νησιά που συνδέονται με την ηπειρωτική χώρα, συνδεόταν, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, με το σύστημα μεταφοράς της Ιταλίας, με μέγιστη ισχύ διασύνδεσης 500 MW, και με το σύστημα μεταφοράς των χωρών βορείως της Ελλάδας, ήτοι της Αλβανίας, της Βουλγαρίας και της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας (στο εξής: χώρες βορείως της Ελλάδας), με μέγιστη ισχύ διασύνδεσης 600 MW. Η συνολική ισχύς διασύνδεσης ανερχόταν, επομένως, σε 1 100 MW. Μία νέα διασύνδεση, της τάξεως των 200 MW, η οποία θα συνέδεε το ΕΔΣ με το τουρκικό σύστημα, αναμενόταν να τεθεί σε λειτουργία το 2008.
- 21 Στο μέτρο που, αφενός, ένα σημαντικό μέρος της ισχύος διασύνδεσης με τις χώρες βορείως της Ελλάδας είχε παραχωρηθεί στην προσφεύγουσα μέχρι την 1η Ιουλίου 2007 και, αφετέρου, ένα μέρος της ισχύος διασύνδεσης με την Ιταλία το διαχειριζόταν ο διαχειριστής του συστήματος μεταφοράς της Ιταλίας, μέγιστη ισχύς 500 MW (200 MW από τις χώρες βορείως της Ελλάδας και 300 MW από την Ιταλία) μπορούσε θεωρητικώς να χρησιμοποιηθεί, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, για εισαγωγές από ανταγωνιστές της προσφεύγουσας οι οποίοι αναμενόταν στο εγγύς μέλλον να έχουν πρόσβαση σε 900 MW, αντιστοιχούσε δε σε 7,5 % της συνολικής εγχώριας εγκατεστημένης ισχύος και σε 6,9 % του αθροίσματος της συνολικής εγχώριας ισχύος και της εισαγωγικής ισχύος.

Υποχρεωτική ημερήσια αγορά

- 22 Με τον νόμο 3175/2003 καθιερώθηκε, από τον Μάιο του 2005, υποχρεωτική ημερήσια αγορά για όλους τους πωλητές και τους αγοραστές ηλεκτρικής ενέργειας στο ΕΔΣ. Στην εν λόγω αγορά, οι παραγωγοί και οι εισαγωγείς ηλεκτρικής ενέργειας υποβάλλουν από την προηγούμενη ημέρα προσφορές (που περιλαμβάνουν τιμή και ποσότητα ενέργειας), ενώ οι προμηθευτές και αυτοπρομηθευόμενοι πελάτες υποβάλλουν δηλώσεις φορτίου για να καλύψουν τις ανάγκες των πελατών τους. Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία αυτά, ο ΔΕΣΜΗΕ καταρτίζει το ωριαίο πρόγραμμα φόρτισης των μονάδων για την επόμενη ημέρα. Συναφώς, λαμβάνει πρωτίστως υπόψη την πρόβλεψη των εγχύσεων ηλεκτρικής ενέργειας η οποία παράγεται από μονάδες που λειτουργούν με βάση

ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, από μονάδες συμπαραγωγής ηλεκτρισμού και θερμότητας και από ορισμένες υδροηλεκτρικές μονάδες στις οποίες δίνεται προτεραιότητα. Εν συνεχεία, λαμβάνει υπόψη την ηλεκτρική ενέργεια η οποία παράγεται από θερμοηλεκτρικούς σταθμούς, μεταξύ των οποίων οι τροφοδοτούμενοι με λιγνίτη, φυσικό αέριο και πετρέλαιο. Όσον αφορά τις τελευταίες αυτές μονάδες, οι ωριαίες τιμές προσφοράς των παραγωγών πρέπει να είναι τουλάχιστον ίσες με το μεταβλητό κόστος της μονάδας. Οι μονάδες ηλεκτροπαραγωγής με το χαμηλότερο μεταβλητό κόστος εντάσσονται κατά προτεραιότητα στο σύστημα. Η τιμή στην οποία προσφέρεται η ηλεκτρική ενέργεια από την εκάστοτε τελευταία ακριβότερη μονάδα παραγωγής η οποία εντάχθηκε στο πρόγραμμα κατανομής για την ικανοποίηση της συγκεκριμένης ζήτησης, αποκαλούμενη «οριακή τιμή του συστήματος» (στο εξής: ΟΤΣ), είναι η τιμή η οποία τελικώς καταβάλλεται σε όλους τους παραγωγούς και εισαγωγείς ηλεκτρικής ενέργειας των οποίων οι προσφορές έγιναν δεκτές.

Διοικητική διαδικασία

- 23 Το 2003, η Επιτροπή έλαβε καταγγελία κατά την οποία η Ελληνική Δημοκρατία είχε χορηγήσει στην προσφεύγουσα αποκλειστική άδεια αναζήτησεως και εκμεταλλεύσεως του λιγνίτη στην Ελλάδα, κατά παράβαση του άρθρου 86, παράγραφος 1, ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 82 ΕΚ.
- 24 Την 1η Απριλίου 2004, η Επιτροπή απέστειλε στην Ελληνική Δημοκρατία προειδοποιητική επιστολή η οποία αφορούσε, μεταξύ άλλων, τη χορήγηση στην προσφεύγουσα αποκλειστικών δικαιωμάτων για την εκμετάλλευση κοιτασμάτων λιγνίτη, γεγονός το οποίο της παρείχε τη δυνατότητα να διατηρήσει ή να επεκτείνει τη δεσπόζουσα θέση της στην αγορά χονδρικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας. Κατά την Επιτροπή, τούτο αντέβαινε στο άρθρο 86 ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 82 ΕΚ. Στις 3 Μαΐου 2004, η Επιτροπή απέστειλε αντίγραφο της ίδιας επιστολής στην προσφεύγουσα προκειμένου αυτή να διατυπώσει τις παρατηρήσεις της. Η Ελληνική Δημοκρατία και η προσφεύγουσα απάντησαν με επιστολές της 5ης Ιουλίου 2004.
- 25 Με έγγραφο της 21ης Σεπτεμβρίου 2005, η Επιτροπή ζήτησε ορισμένες διευκρινίσεις από την Ελληνική Δημοκρατία η οποία απάντησε με επιστολές της 22ας Νοεμβρίου 2005, της 28ης Νοεμβρίου 2005 και της 19ης Ιουνίου 2006.
- 26 Στις 18 Οκτωβρίου 2006, η Επιτροπή απέστειλε στην Ελληνική Δημοκρατία συμπληρωματική προειδοποιητική επιστολή, με την οποία διευκρίνιζε ότι τα νέα πληροφοριακά στοιχεία που αυτή είχε αποστείλει δεν μετέβαλαν τις αιτιάσεις στις οποίες η Επιτροπή είχε αναφερθεί με την πρώτη προειδοποιητική επιστολή.
- 27 Η προσφεύγουσα και η Ελληνική Δημοκρατία υπέβαλαν τις παρατηρήσεις τους επί της συμπληρωματικής προειδοποιητικής επιστολής στις 19 και στις 24 Ιανουαρίου 2007 αντιστοίχως.
- 28 Η προσφεύγουσα υπέβαλε, στις 8 Φεβρουαρίου 2008, στην Επιτροπή επικαιροποιημένα στοιχεία σχετικά με την ελληνική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας για την περίοδο 2006-2007.
- 29 Η Επιτροπή εξέδωσε στις 5 Μαρτίου 2008 την απόφαση C(2008) 824 τελικό, σχετικά με τη χορήγηση ή τη διατήρηση σε ισχύ από την Ελληνική Δημοκρατία δικαιωμάτων για την εξόρυξη λιγνίτη υπέρ της προσφεύγουσας (στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση).

Προσβαλλόμενη απόφαση

- 30 Με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή εξέτασε τις επιπτώσεις ορισμένων μέτρων που θέσπισε η Ελληνική Δημοκρατία επί δύο διακριτών αγορών, ήτοι, αφενός, της αγοράς προμήθειας λιγνίτη στην Ελλάδα (στο εξής: πρωτογενής αγορά) και, αφετέρου, της αγοράς χονδρικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας (στο εξής: δευτερογενής αγορά). Η Επιτροπή επισήμανε ότι, σύμφωνα με την οδηγία 96/92, από τις 19 Φεβρουαρίου 2001 επιβαλλόταν η απελευθέρωση της δεύτερης αυτής αγοράς και ότι η εν

λόγω αγορά αφορούσε την προμήθεια στους επιλέγοντες πελάτες της εγχωρίως παραγόμενης και της εισαγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας (αιτιολογικές σκέψεις 60, 150 και 158 έως 172 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

- 31 Η Επιτροπή έκρινε ότι η προσφεύγουσα κατείχε δεσπόζουσα θέση στην πρωτογενή αγορά, δεδομένου ότι, από το 2000, το μερίδιό της αγοράς υπερέβαινε το 97%. Η προσφεύγουσα κατείχε επίσης δεσπόζουσα θέση στη δευτερογενή αγορά, διότι, πρώτον, το μερίδιό της στην εν λόγω αγορά ήταν πάνω από 85%, δεύτερον, δεν υπήρχε προοπτική για είσοδο κάποιου αξιόλογου νέου ανταγωνιστή και, τρίτον, οι εισαγωγές, οι οποίες αντιπροσώπευαν το 7% της συνολικής κατανάλωσης, δεν ασκούσαν ουσιαστική ανταγωνιστική πίεση. Επιπλέον, η δευτερογενής αγορά, η οποία αντιπροσωπεύει ποσοστό άνω του 90% της συνολικής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα, αποτελεί σημαντικό τμήμα της κοινής αγοράς (αιτιολογικές σκέψεις 177 και 179 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 32 Όσον αφορά τα μέτρα που θέσπισε η Ελληνική Δημοκρατία, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι, αφενός, δυνάμει του νομοθετικού διατάγματος 4029/1959 και του νόμου 134/1975, παραχωρήθηκαν στην προσφεύγουσα δικαιώματα εκμεταλλεύσεως για το 91% των συνολικών δημόσιων κοιτασμάτων για τα οποία έχουν παραχωρηθεί δικαιώματα εκμεταλλεύσεως και, αφετέρου, ότι ουδέν δικαίωμα επί ουδενός σημαντικού αποθέματος παραχωρήθηκε σε οποιονδήποτε από τους ανταγωνιστές της, παρά τις δυνατότητες τις οποίες παρείχε ο μεταλλευτικός κώδικας. Η Επιτροπή επισήμανε ότι η Ελληνική Δημοκρατία, με τη διατήρηση σε ισχύ υπέρ της προσφεύγουσας οιονεί μονοπωλιακών δικαιωμάτων για την εκμετάλλευση λιγνίτη, παρέσχε σε αυτή τη δυνατότητα να διατηρήσει ή να ενισχύσει τη δεσπόζουσα θέση της στη δευτερογενή αγορά, στο μέτρο που οι λιγνιτικές μονάδες ηλεκτροπαραγωγής ήταν οι φθηνότερες στην εν λόγω αγορά και, επομένως, οι πλέον χρησιμοποιούμενες (αιτιολογικές σκέψεις 185 έως 188 και 238 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 33 Τέλος, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν επικαλέστηκε το άρθρο 86, παράγραφος 2, ΕΚ προκειμένου να δικαιολογήσει τη θέσπιση των επίδικων μέτρων και κατέληξε ότι τα μέτρα αυτά επηρέαζαν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών (αιτιολογικές σκέψεις 239 έως 244 της προσβαλλομένης αποφάσεως).
- 34 Το άρθρο 1 της προσβαλλομένης αποφάσεως έχει ως εξής:
- «Το άρθρο 22, παράγραφος 1, του νομοθετικού διατάγματος 4029/1959, το άρθρο 3, παράγραφος 1, του νόμου 134/1975 και οι αποφάσεις του Έλληνα Υπουργού Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας των ετών 1976 (ΦΕΚ Β' 282), 1988 (ΦΕΚ Β' 596) και 1994 (ΦΕΚ Β' 633) αντίκεινται στο άρθρο 86, παράγραφος 1, ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 82 ΕΚ, κατά το μέτρο που απονέμουν και διατηρούν σε ισχύ υπέρ της [προσφεύγουσας] προνομιακά δικαιώματα για την εκμετάλλευση του λιγνίτη στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα να δημιουργείται ανισότητα ευκαιριών μεταξύ των επιχειρήσεων όσον αφορά την πρόσβαση σε πρωτογενή καύσιμα για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και να παρέχεται στην [προσφεύγουσα] η δυνατότητα να διατηρήσει ή να ενισχύσει τη δεσπόζουσα θέση την οποία κατέχει στην ελληνική αγορά χονδρικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας μέσω του αποκλεισμού ή της παρακωλύσεως της εισόδου νέων ανταγωνιστών στην εν λόγω αγορά.»
- 35 Επισημαίνεται ότι το άρθρο 1 της προσβαλλομένης αποφάσεως περιέχει ένα εκ παραδρομής σφάλμα καθόσον αναφέρεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, του νόμου 134/1975, ενώ από τη δικογραφία προκύπτει ότι η διάταξη περί της οποίας πρόκειται στην πραγματικότητα είναι το άρθρο 3, παράγραφος 3, του εν λόγω νόμου.
- 36 Το άρθρο 2 της προσβαλλομένης αποφάσεως διευκρινίζει, αφενός, ότι η Ελληνική Δημοκρατία οφείλει να ενημερώσει την Επιτροπή, εντός διμήνου, σχετικά με τα μέτρα που προτίθεται να λάβει με σκοπό τη διόρθωση των δυσμενών για τον ανταγωνισμό συνεπειών των κρατικών μέτρων που αναφέρονται στο άρθρο 1 και, αφετέρου, ότι τα μέτρα αυτά πρέπει να θεσπιστούν και να τεθούν σε εφαρμογή εντός οκτώ μηνών από την κοινοποίηση της εν λόγω αποφάσεως.

Διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και του Δικαστηρίου

- 37 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 13 Μαΐου 2008, η προσφεύγουσα ζήτησε την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως και την καταδίκη της Επιτροπής στα δικαστικά έξοδα.
- 38 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 5 Σεπτεμβρίου 2008 η Ελληνική Δημοκρατία ζήτησε να παρέμβει υπέρ της προσφεύγουσας.
- 39 Με δικόγραφα που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου, στις 9 Σεπτεμβρίου 2008, η Elpedison Παραγωγή Ηλεκτρικής Ενέργειας ΑΕ [(Elpedison Ενεργειακή), πρώην Ενεργειακή Θεσσαλονίκης ΑΕ] και η Ελληνική Ενέργεια και Ανάπτυξη ΑΕ (HE & D SA), επιχειρήσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται στον τομέα της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα (στο εξής: παρεμβαίνουσες επιχειρήσεις), ζήτησαν να παρέμβουν υπέρ της Επιτροπής. Σύμφωνα με το άρθρο 116, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου της 2ας Μαΐου 1991, οι αιτήσεις αυτές επιδόθηκαν στους διαδίκους.
- 40 Στις 11 Σεπτεμβρίου 2008, η Επιτροπή κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου υπόμνημα αντικρούσεως με το οποίο ζήτησε την απόρριψη της προσφυγής και την καταδίκη της προσφεύγουσας στα δικαστικά έξοδα.
- 41 Εν συνεχεία, η Επιτροπή κατέθεσε τις παρατηρήσεις της επί των αιτήσεων παρεμβάσεως που υπέβαλαν οι παρεμβαίνουσες επιχειρήσεις στις 23 Οκτωβρίου 2008. Με δικόγραφα που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 7 και 10 Νοεμβρίου 2008, αντιστοίχως, η προσφεύγουσα προέβαλε αντιρρήσεις κατά αμφοτέρων των αιτήσεων παρεμβάσεως.
- 42 Με διάταξη της 3ης Δεκεμβρίου 2008, ο πρόεδρος του έβδομου τμήματος του Γενικού Δικαστηρίου επέτρεψε την παρέμβαση της Ελληνικής Δημοκρατίας.
- 43 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 19 Δεκεμβρίου 2008, η προσφεύγουσα, στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας κατά το άρθρο 64 του Κανονισμού Διαδικασίας της 2ας Μαΐου 1991, ζήτησε από το Γενικό Δικαστήριο να διατάξει την αντικατάσταση συγκεκριμένου χωρίου του υπομνήματος αντικρούσεως της Επιτροπής, για την περίπτωση που η Επιτροπή θα αρνούνταν να προβεί η ίδια στη σχετική τροποποίηση.
- 44 Με τις παρατηρήσεις που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 23 Ιανουαρίου 2009 επί της αιτήσεως της προσφεύγουσας για τη λήψη μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας, η Επιτροπή δέχθηκε να τροποποιήσει, όπως πρότεινε η προσφεύγουσα, τη διατύπωση ενός χωρίου που περιλαμβανόταν στο υπόμνημά της αντικρούσεως.
- 45 Η Ελληνική Δημοκρατία κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου υπόμνημα παρεμβάσεως στις 18 Φεβρουαρίου 2009.
- 46 Με διατάξεις της 18ης Σεπτεμβρίου 2009, ο πρόεδρος του έβδομου τμήματος του Γενικού Δικαστηρίου δέχθηκε την παρέμβαση των παρεμβαίνουσών επιχειρήσεων. Οι παρεμβαίνουσες κατέθεσαν υπόμνημα παρεμβάσεως στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 13 Νοεμβρίου 2009.
- 47 Η Επιτροπή με έγγραφο της 23ης Οκτωβρίου 2008, της 19ης Φεβρουαρίου 2009 και της 16ης Μαρτίου 2009 και η προσφεύγουσα με έγγραφο της 7ης και της 10ης Νοεμβρίου 2008, της 8ης Ιανουαρίου 2009, της 23ης Ιουνίου 2009 και της 28ης Ιανουαρίου 2010 ζήτησαν να μην κοινοποιηθούν στις παρεμβαίνουσες επιχειρήσεις ορισμένα εμπιστευτικά στοιχεία που περιλαμβάνονται στο δικόγραφο της προσφυγής, καθώς και στα υπομνήματα αντικρούσεως, απαντήσεως, ανταπάντησεως, στις παρατηρήσεις επί των υπομνημάτων παρεμβάσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας και στις παρατηρήσεις

επί του υπομνήματος παρεμβάσεως των παρεμβαίνουσών επιχειρήσεων. Η κοινοποίηση των ως άνω εγγράφων διαδικασίας στις παρεμβαίνουσες επιχειρήσεις περιορίστηκε σε ένα μη εμπιστευτικό κείμενο των εγγράφων αυτών, οι δε παρεμβαίνουσες δεν προέβαλαν αντιρρήσεις επί του σημείου αυτού.

- 48 Με απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2012, ΔΕΗ κατά Επιτροπής (T-169/08, EU:T:2012:448), το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση και καταδίκασε την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα της καθώς και στα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η προσφεύγουσα. Η Ελληνική Δημοκρατία και οι παρεμβαίνουσες επιχειρήσεις καταδικάστηκαν στα δικαστικά τους έξοδα.
- 49 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 30 Νοεμβρίου 2012, η Επιτροπή άσκησε αίτηση αναιρέσεως κατά της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου, δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- 50 Με δικόγραφα που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 25 Μαρτίου 2013, οι επιχειρήσεις Μυτιληναίος ΑΕ, Πρωτέργεια ΑΕ και Αλουμίνιον ΑΕ, οι οποίες δραστηριοποιούνται στην ελληνική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας (στο εξής: παρεμβαίνουσες επί της αιτήσεως αναιρέσεως), ζήτησαν να παρέμβουν υπέρ της Επιτροπής στη δίκη σχετικά με την αίτηση αναιρέσεως που αναφέρθηκε στη σκέψη 49 ανωτέρω. Με διάταξη της 11ης Ιουλίου 2013, ο αντιπρόεδρος του Δικαστηρίου έκανε δεκτό το αίτημα αυτό.
- 51 Με απόφαση της 17ης Ιουλίου 2014, Επιτροπή κατά ΔΕΗ (C-553/12 P, στο εξής: αναιρετική απόφαση, EU:C:2014:2083), το Δικαστήριο αναιρέσε την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου, απέρριψε το δεύτερο και το τέταρτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως, ανέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου προκειμένου αυτό να κρίνει επί των ζητημάτων επί των οποίων το Δικαστήριο δεν αποφάνθηκε και επιφυλάχθηκε επί των δικαστικών εξόδων.

Διαδικασία και αιτήματα κατόπιν της αναπομπής

- 52 Κατόπιν της εκδόσεως της αναιρετικής αποφάσεως και σύμφωνα με το άρθρο 118, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας της 2ας Μαΐου 1991, η υπόθεση ανατέθηκε στο πρώτο τμήμα με απόφαση του Προέδρου του Γενικού Δικαστηρίου της 3ης Σεπτεμβρίου 2014. Σύμφωνα με το άρθρο 119, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας της 2ας Μαΐου 1991, η προσφεύγουσα, η Επιτροπή, η Ελληνική Δημοκρατία, η Elpedison Ενεργειακή και οι παρεμβαίνουσες στην κατ' αναιρέση διαδικασία κατέθεσαν στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου υπομνήματα γραπτών παρατηρήσεων, αντιστοίχως, στις 3 Οκτωβρίου 2014, στις 27 Νοεμβρίου 2014, στις 30 Μαρτίου 2015, στις 2 Απριλίου 2015 και στις 17 Απριλίου 2015.
- 53 Κατόπιν προτάσεως του εισηγητή δικαστή, το Γενικό Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία και στις 26 Ιανουαρίου 2016, στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας που προβλέπει το άρθρο 89 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, κάλεσε τους διαδίκους να απαντήσουν σε ορισμένες ερωτήσεις, στις οποίες αυτοί απάντησαν εντός της ταχθείσας προθεσμίας.
- 54 Οι διάδικοι αγόρευαν και απάντησαν στις ερωτήσεις του Γενικού Δικαστηρίου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 8ης Μαρτίου 2016.
- 55 Η προσφεύγουσα, υποστηριζόμενη από την Ελληνική Δημοκρατία, ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:
- να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση·
 - να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

- 56 Η Επιτροπή, υποστηριζόμενη από τις παρεμβαίνουσες επιχειρήσεις και τις παρεμβαίνουσες στην κατ' αναίρεση διαδικασία, ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:
- να απορρίψει την προσφυγή·
 - να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

Σκεπτικό

- 57 Προς στήριξη της προσφυγής της, η προσφεύγουσα προβάλλει τέσσερις λόγους ακυρώσεως που αφορούν, πρώτον, πλάνη περί το δίκαιο κατά την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 86, παράγραφος 1, ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 82 ΕΚ, καθώς και πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως, δεύτερον, παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως, τρίτον, αφενός παραβίαση των αρχών της ασφάλειας δικαίου, της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της προστασίας της ιδιωτικής περιουσίας και, αφετέρου, κατάχρηση εξουσίας και, τέταρτον, παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας.

1. Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται πλάνη περί το δίκαιο κατά την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 86, παράγραφος 1, ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 82 ΕΚ, καθώς και πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως

- 58 Ο λόγος αυτός ακυρώσεως διαρθρώνεται σε πέντε σκέλη τα οποία αφορούν:
- πρώτον, πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως κατά τον ορισμό των σχετικών αγορών·
 - δεύτερον, απουσία επεκτάσεως της δεσπόζουσας θέσεως από την πρωτογενή αγορά στη δευτερογενή αγορά, όσον αφορά την ερμηνεία της προϋποθέσεως που αναφέρεται στην ύπαρξη αποκλειστικών ή ειδικών δικαιωμάτων για τη στοιχειοθέτηση παραβάσεως του άρθρου 86, παράγραφος 1, ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 82 ΕΚ·
 - τρίτον, απουσία καταστάσεως ανισότητας ευκαιριών εις βάρος των νέων ανταγωνιστών της προσφεύγουσας·
 - τέταρτον, απουσία επεκτάσεως της δεσπόζουσας θέσεως από την πρωτογενή αγορά στη δευτερογενή αγορά, όσον αφορά την εικαζόμενη προνομιακή πρόσβαση σε πρωτογενή καύσιμα·
 - και, πέμπτον, πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως καθόσον η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη τις εξελίξεις στη δευτερογενή αγορά.
- 59 Δεδομένου ότι το Δικαστήριο, με την αναιρετική απόφαση, απέρριψε το δεύτερο και το τέταρτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως, πρέπει να εξετασθούν μόνον το πρώτο, το τρίτο και το πέμπτο σκέλος.

Επί του πρώτου σκέλους, που αφορά πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως κατά τον ορισμό των σχετικών αγορών

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

- 60 Πριν καταστεί δυνατό να εκτιμηθεί αν μια επιχείρηση όπως η προσφεύγουσα κατέχει δεσπόζουσα θέση κατά την έννοια του άρθρου 82 ΕΚ, επιβάλλεται η οριοθέτηση της σχετικής αγοράς, τόσο από απόψεως του οικείου προϊόντος ή υπηρεσίας όσο και από γεωγραφικής απόψεως (απόφαση της

14ης Φεβρουαρίου 1978, United Brands και United Brands Continentaal κατά Επιτροπής, 27/76, EU:C:1978:22, σκέψη 10). Ο ορισμός αυτός της σχετικής αγοράς σκοπεί στην οριοθέτηση του πεδίου εντός του οποίου πρέπει να εξετάζεται το ζήτημα αν συγκεκριμένη επιχείρηση είναι σε θέση να ενεργεί, σε σημαντικό βαθμό, ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές της, τους πελάτες της και τους καταναλωτές (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 1983, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin κατά Επιτροπής, 322/81, EU:C:1983:313, σκέψη 37).

- 61 Για την οριοθέτηση της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 82 ΕΚ, οι δυνατότητες ανταγωνισμού πρέπει να αξιολογούνται στο πλαίσιο της αγοράς που περιλαμβάνει όλα τα προϊόντα ή υπηρεσίες που, λόγω των χαρακτηριστικών τους, μπορούν κάλλιστα να ικανοποιούν διαρκείς ανάγκες και είναι σε μικρό βαθμό εναλλάξιμα με άλλα προϊόντα ή υπηρεσίες, ενώ εξάλλου οι δυνατότητες αυτές ανταγωνισμού πρέπει να αξιολογούνται και υπό το πρίσμα των συνθηκών ανταγωνισμού και της διάρθρωσης της ζήτησεως και της προσφοράς (αποφάσεις της 9ης Νοεμβρίου 1983, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin κατά Επιτροπής, 322/81, EU:C:1983:313, σκέψη 37, και της 17ης Δεκεμβρίου 2003, British Airways κατά Επιτροπής, T-219/99, EU:T:2003:343, σκέψη 91). Όπως προκύπτει ιδίως από την παράγραφο 7 της ανακοίνωσης της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού (ΕΕ 1997, C 372, σ. 5), «[η] αγορά του σχετικού προϊόντος περιλαμβάνει όλα τα προϊόντα ή και τις υπηρεσίες που είναι δυνατόν να εναλλάσσονται ή να υποκαθίστανται αμοιβαία από τον καταναλωτή, λόγω των χαρακτηριστικών, των τιμών και της χρήσης για την οποία προορίζονται».
- 62 Ως προς τη γεωγραφική αγορά, αυτή μπορεί να οριστεί ως το έδαφος επί του οποίου όλοι οι επιχειρηματίες βρίσκονται σε παρεμφερείς συνθήκες ανταγωνισμού, όσον αφορά ακριβώς τα οικεία προϊόντα ή υπηρεσίες. Υπό το πρίσμα αυτό, δεν απαιτείται να είναι απολύτως ομοιογενείς οι αντικειμενικές συνθήκες ανταγωνισμού των επιχειρηματιών. Αρκεί να είναι παρεμφερείς ή επαρκώς ομοιογενείς (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 1978, United Brands και United Brands Continentaal κατά Επιτροπής, 27/76, EU:C:1978:22, σκέψεις 44 και 53). Επιπλέον, η αγορά αυτή μπορεί να περιορίζεται σε ένα μόνο κράτος μέλος (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 9ης Νοεμβρίου 1983, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin κατά Επιτροπής, 322/81, EU:C:1983:313, σκέψη 28, και της 1ης Ιουλίου 2008, ΜΟΤΟΕ, C-49/07, EU:C:2008:376, σκέψη 34).
- 63 Εν προκειμένω, πρέπει να υπομνησθεί ότι, με την αιτιολογική σκέψη 158 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή επισήμανε ότι τα μέτρα στα οποία αναφέρεται το άρθρο 1 της εν λόγω αποφάσεως (στο εξής: επίδικα μέτρα) αφορούσαν δύο διακριτές αγορές, την πρωτογενή αγορά και τη δευτερογενή αγορά. Κατά την Επιτροπή, τα εν λόγω μέτρα, καθόσον παρείχαν δικαιώματα εκμεταλλεύσεως του λιγνίτη σχεδόν αποκλειστικά στην προσφεύγουσα και απέκλειαν ή παρεμπόδιζαν την είσοδο νέων ανταγωνιστών στην πρωτογενή αγορά, παρείχαν τη δυνατότητα στην προσφεύγουσα να διατηρήσει ή να ενισχύσει τη δεσπόζουσα θέση που κατείχε στη δευτερογενή αγορά. Η προσφεύγουσα, υποστηριζόμενη από την Ελληνική Δημοκρατία, αμφισβητεί, κατ' ουσίαν, τον ορισμό των αγορών που διατύπωσε η Επιτροπή. Τα επιχειρήματά της περιλαμβάνουν δύο επιμέρους σκέλη.

Επί του πρώτου επιμέρους σκέλους, σχετικά με την οριοθέτηση της πρωτογενούς αγοράς

- 64 Η Επιτροπή επισήμανε, με τις αιτιολογικές σκέψεις 161, 168 και 169 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι η πρωτογενής αγορά αποτελούσε μια διακριτή αγορά προϊόντος της οποίας η γεωγραφική διάσταση ήταν εθνική.
- 65 Η προσφεύγουσα και η Ελληνική Δημοκρατία επισημαίνουν ότι η οριοθέτηση αυτή της πρωτογενούς αγοράς είναι εσφαλμένη, καθόσον η Επιτροπή δεν εφάρμοσε τα κριτήρια τα οποία η ίδια είχε θεσπίσει με την ανακοίνωση όσον αφορά τον ορισμό της αγοράς (βλ. σκέψη 61 ανωτέρω), ήτοι τη δυνατότητα υποκαταστάσεως από την πλευρά της ζήτησεως, αφενός, και της προσφοράς, αφετέρου, καθώς και τη δυνατότητα ανταγωνισμού. Προς αμφισβήτηση αυτής της οριοθετήσεως προβάλλουν τέσσερις αιτιάσεις τις οποίες η Επιτροπή αντικρούει.

– Επί της πρώτης αιτιάσεως

- 66 Η προσφεύγουσα και η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζουν ότι, καθόσον η δευτερογενής αγορά, στην οποία εντοπίζεται η φερόμενη παράβαση του άρθρου 82 ΕΚ, είναι η αγορά χονδρικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας στο ΕΔΣ, η πρωτογενής αγορά δεν είναι δυνατό να περιορίζεται στην προμήθεια λιγνίτη αλλά πρέπει να περιλαμβάνει όλα τα καύσιμα βάσει των οποίων παράγεται η ηλεκτρική ενέργεια. Εάν η πρωτογενής αγορά οριζόταν κατά τον τρόπο που προτείνει η Επιτροπή, τότε η δευτερογενής αγορά θα έπρεπε επίσης να διαιρείται σε συνάρτηση με το καύσιμο από το οποίο προέρχεται η παρεχόμενη ενέργεια. Προσθέτουν ότι οι παραγωγοί ηλεκτρικής ενέργειας επιλέγουν μεταξύ των ανταγωνιστικών καυσίμων εκείνο με βάση το οποίο θα λειτουργήσει συγκεκριμένη μονάδα λαμβάνοντας ιδίως υπόψη, πρώτον, τις συνθήκες ανεπάρκειας στο ΕΔΣ, όπου η προσφορά είναι χαμηλότερη της ζήτησης, δεύτερον, το κόστος λειτουργίας μιας μονάδας, το οποίο περιλαμβάνει το κόστος του καυσίμου, το κόστος λειτουργίας και συντήρησης και το περιβαλλοντικό κόστος και, τρίτον, τις επενδύσεις και τον απαιτούμενο χρόνο κατασκευής που θα ήταν μικρότερες για μια μονάδα φυσικού αερίου απ' ότι για μια λιγνιτική μονάδα. Επομένως, η Επιτροπή θα έπρεπε να περιλάβει στον ορισμό της πρωτογενούς αγοράς τον λιθάνθρακα, την πυρηνική ενέργεια και το φυσικό αέριο. Οι μονάδες που λειτουργούν με βάση το φυσικό αέριο χρησιμοποιούνται, εξάλλου, σε συνεχή βάση και αντιπροσωπεύουν σημαντική εγκατεστημένη ισχύ.
- 67 Η Επιτροπή αμφισβητεί τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας και της Ελληνικής Δημοκρατίας.
- 68 Συναφώς, επισημαίνεται ότι είναι βεβαίως αληθές ότι ένας παραγωγός ηλεκτρικής ενέργειας ο οποίος αποφασίζει να προβεί στην κατασκευή μιας μονάδας είναι ελεύθερος να τη σχεδιάσει κατά τρόπον ώστε να λειτουργεί με το καύσιμο της επιλογής του, δεδομένου ότι η απόφαση αυτή λαμβάνεται με βάση διάφορες οικονομικές παραμέτρους μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται, ενδεχομένως, αυτές στις οποίες αναφέρεται η προσφεύγουσα και εκτίθενται στη σκέψη 66 ανωτέρω.
- 69 Η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί, εντούτοις, τη διαπίστωση της Επιτροπής που περιλαμβάνεται στην αιτιολογική σκέψη 13 της προσβαλλομένης απόφασεως, κατά την οποία, αφενός, οι μονάδες που χρησιμοποιούν ως καύσιμο το λιγνίτη έχουν σχεδιαστεί ειδικά για την καύση λιγνίτη και, αφετέρου, οι αναγκαίες προσαρμογές για τη μετατροπή τους σε μονάδες καύσης άνθρακα είναι ιδιαίτερα δαπανηρές. Επομένως, εφόσον ένας παραγωγός ηλεκτρικής ενέργειας αποφασίσει να κατασκευάσει μονάδα η οποία χρησιμοποιεί ως καύσιμο τον λιγνίτη, θα υποχρεούται, στη συνέχεια, να χρησιμοποιεί αυτό και μόνον το καύσιμο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στην εν λόγω μονάδα καθ' όλη τη διάρκεια ζωής της.
- 70 Κατά συνέπεια, οι παραγωγοί λιγνίτη δεν βρίσκονται σε ανταγωνισμό με τους παραγωγούς των λοιπών καυσίμων που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας όσον αφορά τις πωλήσεις σε μονάδες ηλεκτροπαραγωγής που λειτουργούν με βάση τον λιγνίτη, καθόσον αυτές συνιστούν δέσμια αγορά. Από την αιτιολογική σκέψη 12 της προσβαλλομένης απόφασεως προκύπτει πάντως, χωρίς αυτό να αντικρούεται από την προσφεύγουσα, ότι το σύνολο σχεδόν του καταναλισκόμενου στην Ελλάδα λιγνίτη χρησιμοποιείται για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Ως εκ τούτου, οι μονάδες ηλεκτροπαραγωγής που λειτουργούν με βάση το εν λόγω καύσιμο δεν αντιπροσωπεύουν ένα αμελητέο τμήμα της πελατείας των προμηθευτών λιγνίτη αλλά τη βασική, αν όχι αποκλειστική, αγορά τους. Πρόκειται, εξάλλου, για μια σημαντικού μεγέθους αγορά, δεδομένου ότι από τους πίνακες αριθ. 11 και 14 της προσβαλλομένης απόφασεως προκύπτει ότι, αντίστοιχα, ποσοστό 43 % της εγκατεστημένης ισχύος ηλεκτροπαραγωγής στο ΕΔΣ και ποσοστό 59,7 % της συνολικής ηλεκτροπαραγωγής αντιστοιχούσαν σε τέτοιες μονάδες το 2006.
- 71 Εξάλλου, καθόσον οι επενδύσεις που απαιτούνται για την κατασκευή μιας λιγνιτικής μονάδας είναι, κατά την ίδια την προσφεύγουσα, ιδιαίτερα σημαντικές, είναι λογικό να θεωρηθεί ότι η λειτουργία μιας τέτοιας μονάδας, αφ' ης στιγμής αυτή έχει τεθεί σε λειτουργία, δύσκολα θα εγκαταλειφθεί για λόγους συνδεόμενους με μια αύξηση, έστω σημαντική, της τιμής του λιγνίτη, γεγονός το οποίο

ενισχύει την ισχύ στην αγορά των προμηθευτών του εν λόγω καυσίμου και την ικανότητά τους να ενεργούν σχετικώς ανεξάρτητα από την εξέλιξη της τιμής των λοιπών καυσίμων που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

72 Επομένως, το επιχείρημα της προσφεύγουσας και της Ελληνικής Δημοκρατίας κατά το οποίο όλα τα λοιπά αυτά καύσιμα θα έπρεπε να περιλαμβάνονται στην πρωτογενή αγορά δεν μπορεί να θέσει εν αμφιβόλω την οριοθέτηση της εν λόγω αγοράς στην οποία προέβη η Επιτροπή. Συγκεκριμένα, ο ανταγωνισμός μεταξύ της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από οποιοδήποτε άλλο καύσιμο και της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από τον λιγνίτη εκδηλώνεται μάλλον στη δευτερογενή αγορά. Κατά συνέπεια, η εν λόγω οριοθέτηση εμπίπτει στα ζητήματα που σχετίζονται με την αγορά αυτή, όπως θα αναλυθεί στη συνέχεια.

73 Ως εκ τούτου, η υπό κρίση αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

– Επί της δεύτερης αιτιάσεως

74 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι, κατά την οριοθέτηση της πρωτογενούς αγοράς, η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη τις ανταγωνιστικές πιέσεις που ασκεί το εισαγόμενο ρεύμα.

75 Η Επιτροπή αμφισβητεί το επιχείρημα της προσφεύγουσας.

76 Συναφώς, αρκεί να υπομνησθεί ότι, παρά τη δυνατότητα εισαγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από την Ιταλία ή από τις βορειώς της Ελλάδας χώρες, οι φορείς εκμεταλλεύσεως μονάδων που λειτουργούν με βάση τον λιγνίτη υποχρεούνται, στην πράξη, να προμηθεύονται το αναγκαίο καύσιμο για την εξασφάλιση της λειτουργίας των εν λόγω μονάδων από τους προμηθευτές λιγνίτη.

77 Επομένως, το γεγονός ότι είναι δυνατή η εισαγωγή ηλεκτρικής ενέργειας δεν αρκεί για να γίνει δεκτό ότι η οριοθέτηση της πρωτογενούς αγοράς στην οποία προέβη η Επιτροπή είναι εσφαλμένη, ανεξαρτήτως του κατά πόσον το γεγονός αυτό είναι ικανό να ασκήσει σημαντική ανταγωνιστική πίεση στη δευτερογενή αγορά.

78 Ως εκ τούτου, η υπό κρίση αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

– Επί της τρίτης αιτιάσεως

79 Η προσφεύγουσα και η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη καθόσον όρισε τον λιγνίτη ως «πρωτογενές καύσιμο», γεγονός το οποίο είχε συνέπειες όσον αφορά την οριοθέτηση της πρωτογενούς αγοράς. Εάν η έννοια αυτή αναφέρεται σε καύσιμα τα οποία χρησιμοποιούνται για ηλεκτροπαραγωγή από «μονάδες βάσης», οι οποίες εγχύουν σε μόνιμη βάση ενέργεια στο σύστημα, η πρωτογενής αγορά θα έπρεπε να περιλαμβάνει τον λιθάνθρακα και το φυσικό αέριο που μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν ως καύσιμα για «μονάδες βάσης».

80 Η Επιτροπή αμφισβητεί τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας και της Ελληνικής Δημοκρατίας.

81 Ως προς το σημείο αυτό, πρέπει να υπομνησθεί ότι, στην αιτιολογική σκέψη 189 και στο άρθρο 1 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή επισήμανε ότι η διατήρηση σε ισχύ υπέρ της προσφεύγουσας δικαιωμάτων για την εκμετάλλευση λιγνίτη στην Ελλάδα δημιουργεί ανισότητα ευκαιριών μεταξύ των επιχειρήσεων όσον αφορά την πρόσβαση σε «πρωτογενή καύσιμα» για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας (βλ. σκέψη 34 ανωτέρω). Ωστόσο, με τη χρήση της εκφράσεως «πρωτογενή καύσιμα» η οποία, στο πλαίσιο της προσβαλλομένης αποφάσεως, δεν έχει τεχνική έννοια, η Επιτροπή θέλησε απλώς να υπογραμμίσει τη σημασία και τον ουσιώδη ρόλο του λιγνίτη στη δευτερογενή αγορά και όχι να οριοθετήσει την πρωτογενή αγορά.

82 Το ίδιο ισχύει όσον αφορά τη χρήση, στην προσβαλλόμενη απόφαση, της εκφράσεως «μονάδες βάσης». Αν γίνει δεκτό ότι αυτές είναι, όπως επιβεβαιώνει η προσφεύγουσα, οι μονάδες οι οποίες εγχύουν σε μόνιμη βάση ενέργεια στο σύστημα, πάντως από την προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι η Επιτροπή ανέλυσε όλες τις πηγές παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας καθώς και όλους τους τύπους τεχνολογίας που χρησιμοποιούνται πριν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η πρόσβαση στον λιγνίτη ήταν ουσιώδους σημασίας στην Ελλάδα για τη διασφάλιση πραγματικού ή δυνητικού ανταγωνισμού στη δευτερογενή αγορά και ότι δεν θεώρησε ότι η πρωτογενής αγορά ήταν αυτή του λιγνίτη για τον λόγο ότι μόνον το καύσιμο αυτό μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την τροφοδοσία των μονάδων οι οποίες εγχύουν σε μόνιμη βάση ηλεκτρική ενέργεια στο σύστημα.

83 Κατά συνέπεια, η υπό κρίση αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

– Επί της τέταρτης αιτιάσεως

84 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η οριοθέτηση της πρωτογενούς αγοράς είναι εσφαλμένη καθόσον, σε γεωγραφικό επίπεδο, η εν λόγω αγορά δεν θα έπρεπε να περιοριστεί στον παραγόμενο στην Ελλάδα λιγνίτη, αλλά θα έπρεπε να περιλάβει και τον λιγνίτη που προέρχεται από κοιτάσματα γειτονικών περιοχών και χωρών. Η Ελληνική Δημοκρατία προσθέτει ότι η πρόβλεψη της Επιτροπής αναφορικά με την απουσία πιθανότητας εισαγωγών λιγνίτη είναι εσφαλμένη, δεδομένου ότι, στις αρχές του 2009, προέβη στη χορήγηση άδειας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με βάση τον λιγνίτη σε ανταγωνιστή της προσφεύγουσας ο οποίος ήταν σε θέση να εξασφαλίσει σε βάθος χρόνου την προμήθεια εισαγόμενου λιγνίτη.

85 Η Επιτροπή αμφισβητεί τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας.

86 Υπενθυμίζεται ότι η Επιτροπή επισήμανε, με την αιτιολογική σκέψη 13 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι, καθόσον ο λιγνίτης έχει τη χαμηλότερη θερμογόνο αξία από όλες τις κατηγορίες άνθρακα είναι ακατάλληλος για μεταφορά σε μεγάλες αποστάσεις, με συνέπεια η εμπορία λιγνίτη να είναι σχεδόν ανύπαρκτη εκτός του πλαισίου του άμεσου εφοδιασμού μεταξύ κοιτασμάτων ευρισκομένων κοντά σε μονάδες ηλεκτροπαραγωγής που λειτουργούν με λιγνίτη και των μονάδων αυτών. Η Επιτροπή επισήμανε επίσης, χωρίς να αντικρουσθεί από την προσφεύγουσα ή την Ελληνική Δημοκρατία, αφενός, ότι όλες οι μονάδες που λειτουργούν με λιγνίτη εντός της Ένωσης βρίσκονται κοντά σε κοιτάσματα λιγνίτη και, αφετέρου, ότι η κατανάλωση εισαγόμενου λιγνίτη ήταν της τάξεως του 0,1 % στο σύνολο των κρατών μελών και ανύπαρκτη στην Ελλάδα.

87 Εξάλλου, όσον αφορά τον λιγνίτη που προέρχεται από τις γειτονικές προς την Ελλάδα περιοχές, η Επιτροπή επισήμανε, με την αιτιολογική σκέψη 16 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι τα κοιτάσματα που οι περιοχές αυτές διαθέτουν, αφενός, απέχουν περισσότερο από 100 χλμ. από τα σύνορα της Ελλάδας και, επομένως, είναι πολύ απομακρυσμένα για να αποτελέσουν δυνητική πηγή εφοδιασμού των λιγνιτικών μονάδων παραγωγής του ΕΔΣ και, αφετέρου, αποτελούσαν ήδη αντικείμενο εκμεταλλεύσεως από τοπικές επιχειρήσεις για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στα τοπικά δίκτυα παροχής. Για τον λόγο αυτόν ακριβώς η Επιτροπή, μολονότι αναγνωρίζει, με την αιτιολογική σκέψη 161 της προσβαλλομένης αποφάσεως, τη θεωρητική δυνατότητα προμήθειας λιγνίτη, με σκοπό τον εφοδιασμό των μονάδων του ΕΔΣ, από κοιτάσματα των εν λόγω περιοχών, ωστόσο, με την αιτιολογική σκέψη 169 της προσβαλλομένης αποφάσεως, απέκλεισε το ενδεχόμενο η δυνατότητα αυτή να μπορεί να αποτελέσει ρεαλιστική εναλλακτική λύση σε σχέση με τον ελληνικό λιγνίτη.

88 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει, εντούτοις, ότι οι δυσχέρειες και το κόστος μεταφοράς του λιγνίτη αμβλύνονται σημαντικά όσον αφορά τις προσφορές λιγνίτη που προέρχεται από ορισμένες γειτονικές προς την Ελλάδα περιοχές, λόγω της υψηλής θερμογόνου αξίας και της τιμής του προϊόντος. Προκειμένου να στηρίξει την άποψη αυτή, η προσφεύγουσα παραπέμπει σε έγγραφο το οποίο απέστειλε στην Επιτροπή στις 8 Φεβρουαρίου 2008. Το εν λόγω έγγραφο, ωστόσο, δεν περιέχει καμία

ανάλυση σχετικά με την οικονομική αποδοτικότητα των εισαγωγών λιγνίτη που προέρχεται από τις περιοχές αυτές. Συγκεκριμένα, στο εν λόγω έγγραφο η προσφεύγουσα περιορίζεται να αναφέρει ότι η πρωτογενής αγορά είναι ευρύτερη από αυτή την οποία δέχθηκε η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση και, προς απόδειξη της θέσεώς της, επικαλείται τρεις προσφορές υποβληθείσες σε αυτή από τρεις επιχειρήσεις σχετικά με την προμήθεια λιγνίτη προερχόμενου από την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και το Κοσσυφοπέδιο.

- 89 Πρώτον, όσον αφορά τις δύο πρώτες προσφορές σχετικά με την προμήθεια, κατά το 2007, αφενός, 300 000 τόνων λιγνίτη ετησίως προερχόμενου από το Κοσσυφοπέδιο, με θερμογόνο αξία 1 800 kcal/kg, καθώς και 600 000 τόνων ετησίως προερχόμενου από την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, με θερμογόνο αξία μεταξύ 2 800 και 3 000 kcal/kg, και, αφετέρου, 1 000 000 τόνων προερχόμενου από το Κοσσυφοπέδιο, του οποίου η θερμογόνο αξίας δεν προσδιορίζεται, προς προμήθεια κατά το 2007, επισημαίνεται ότι η τιμή πωλήσεως των εν λόγω ποσοτήτων λιγνίτη δεν προκύπτει από τη δικογραφία. Επομένως, η ύπαρξη των εν λόγω προσφορών δεν αρκεί για να αποδειχθεί ότι η εισαγωγή του λιγνίτη αυτού θα ήταν οικονομικά αποδοτική.
- 90 Όσον αφορά την τρίτη προσφορά, σχετικά με ποσότητα 300 000 τόνων ξυλίτη ετησίως προερχόμενου από την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, με θερμογόνο αξία 2 700 kcal/kg, για τον εφοδιασμό δύο μονάδων ηλεκτροπαραγωγής εγκατεστημένων κοντά στα σύνορα με την εν λόγω χώρα, η εν λόγω προσφορά προσδιορίζει την τιμή την οποία η προσφεύγουσα θα όφειλε να καταβάλει, ήτοι 37,5 ευρώ ανά τόνο, τιμή η οποία πάντως θα μπορούσε να μεταβληθεί, βάσει ενός προκαθορισμένου κανόνα, ανάλογα με την ποιότητα του τελικώς παρασχεθέντος προϊόντος. Εντούτοις, η προσφεύγουσα δεν διευκρινίζει εάν, λαμβανομένης υπόψη αυτής της τιμής, η εισαγωγή του ξυλίτη, εφόσον υποτεθεί ότι αυτός μπορεί να χρησιμοποιηθεί από μονάδες που λειτουργούν με βάση τον λιγνίτη, θα ήταν πράγματι αποδοτική. Πρέπει, εξάλλου, να σημειωθεί ότι το έγγραφο στο οποίο περιλαμβανόταν η τρίτη αυτή προσφορά αναφέρεται στις δυσχέρειες τις οποίες θα συνεπαγόταν η εισαγωγή των ανωτέρω ποσοτήτων στα σύνορα, στο μέτρο που, καθώς θα καθίστατο αναγκαίο 60 φορτηγά την ημέρα να διασχίζουν τα σύνορα, θα εξαντλούσε τις δυνατότητες εκτελωνισμού του πλησιέστερου στις ανεφοδιαζόμενες μονάδες τελωνείου.
- 91 Δεύτερον, επισημαίνεται ότι οι επιχειρήσεις από τις οποίες προέρχονται οι προσφορές που έλαβε η προσφεύγουσα δεν δεσμεύτηκαν, με τις προσφορές αυτές, να διασφαλίσουν την παράδοση καυσίμου μακροπρόθεσμα. Η προσφεύγουσα, ωστόσο, δεν αμφισβητεί την παρατήρηση που διατύπωσε η Επιτροπή, με την αιτιολογική σκέψη 203 της προσβαλλομένης αποφάσεως, κατά την οποία η ποσότητα λιγνίτη που απαιτείται για τη λειτουργία μιας λιγνιτικής μονάδας ηλεκτροπαραγωγής καθ' όλη τη διάρκεια ζωής της, που κυμαίνεται μεταξύ 40-45 ετών, είναι της τάξεως των δεκάδων εκατομμυρίων τόνων. Η Επιτροπή επισήμανε, για παράδειγμα, ότι το κοίτασμα της Βεύης που αντιστοιχεί σε αποθέματα 90 εκατομμυρίων τόνων θεωρείται ότι μπορεί να προμηθεύει λιγνίτη σε μία λιγνιτική μονάδα ηλεκτροπαραγωγής 400 MW καθ' όλη τη διάρκεια ζωής της, με ποσότητα περίπου 2 000 000 τόνων ετησίως.
- 92 Επομένως, δεν μπορεί να θεωρηθεί ρεαλιστικό ότι ένας ευλόγως ενημερωμένος επενδυτής θα αναλάβει τη σημαντική οικονομική δαπάνη η οποία, κατά την ίδια την προσφεύγουσα, συνδέεται με την κατασκευή μιας λιγνιτικής μονάδας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στο ΕΔΣ χωρίς να έχει εξασφαλίσει μακροχρόνιο εφοδιασμό.
- 93 Τρίτον, επισημαίνεται ότι η προσφεύγουσα δεν αναφέρει ότι αποδέχθηκε κάποια από τις υποβληθείσες προσφορές, γεγονός το οποίο αποτελεί μάλλον ένδειξη ότι αυτές δεν κρίθηκαν αρκετά ανταγωνιστικές. Πρόσθετη ισχυρή ένδειξη προς την κατεύθυνση αυτή αποτελεί η απουσία εισαγωγών λιγνίτη στην Ελλάδα (βλ. σκέψη 86 ανωτέρω). Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι ο λιγνίτης είναι το καύσιμο που χρησιμοποιείται περισσότερο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στο ΕΔΣ, η απουσία αυτή δύσκολα θα μπορούσε να εξηγηθεί αν η μεταφορά του λιγνίτη από τις γειτονικές προς την Ελλάδα περιοχές ήταν, όπως κατ' ουσίαν υποστηρίζει η προσφεύγουσα, οικονομικά αποδοτική.

- 94 Επομένως, μολονότι δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο να πραγματοποιείται περιστασιακά εισαγωγή λιγνίτη προερχόμενου από ορισμένες γειτονικές προς την Ελλάδα περιοχές και προοριζόμενου για μονάδες ηλεκτροπαραγωγής που βρίσκονται κοντά στα σύνορά της με τις βορείως αυτής χώρες, πάντως πρέπει να γίνει δεκτό ότι η προσφεύγουσα δεν κατόρθωσε να αποδείξει ότι τέτοιου είδους εισαγωγές συνιστούσαν πραγματική εναλλακτική πηγή εφοδιασμού σε σχέση με τα υφιστάμενα στο ΕΔΣ κοιτάσματα λιγνίτη.
- 95 Το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται από το επιχείρημα της Ελληνικής Δημοκρατίας που στηρίζεται στο γεγονός ότι, στις 7 Ιανουαρίου 2009, χορηγήθηκε στην ΗΡΩΝ, κατόπιν αιτήσεως που αυτή είχε υποβάλει στις 26 Μαρτίου 2007 (βλ. σκέψη 16 ανωτέρω), άδεια για την κατασκευή μιας λιγνιτικής μονάδας, μολονότι αυτή είχε αναφέρει ως πηγή καυσίμου κοιτάσματα εκτός Ελλάδας.
- 96 [Όπως έχει διορθωθεί με διάταξη της 10ης Ιουλίου 2017] Συγκεκριμένα, όπως ορθώς υποστηρίζει η Επιτροπή, στην άδεια που χορηγήθηκε στην ΗΡΩΝ στις 7 Ιανουαρίου 2009 δεν περιέχονται λεπτομέρειες όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο η εν λόγω επιχείρηση θα προμηθευόταν λιγνίτη. Όπως επισημαίνει η Επιτροπή, λεπτομερέστερες διευκρινίσεις περιλαμβάνονται στη γνωμοδότηση που εξέδωσε η ΡΑΕ στο πλαίσιο της διαδικασίας που κατέληξε στη χορήγηση της εν λόγω άδειας. Από τη γνωμοδότηση αυτή προκύπτει ότι η ΗΡΩΝ είχε παρουσιάσει ως βασική πηγή εφοδιασμού σε λιγνίτη της σχεδιαζόμενης μονάδας δύο κοιτάσματα εντός του ΕΔΣ, εκ των οποίων το ένα, ήτοι αυτό της Βεύης, βρισκόταν σε απόσταση 20 χλμ. από την προβλεπόμενη θέση εγκατάστασης της μονάδας. Η ΡΑΕ ανέφερε ότι προβλεπόταν η κατασκευή σιδηροδρομικής γραμμής μεταξύ του εν λόγω κοιτάσματος και της νέας μονάδας. Η εισαγωγή ποσότητας 3 000 000 τόνων λιγνίτη προερχόμενου από το Κοσσυφοπέδιο αναφέρεται, βεβαίως, ως εναλλακτική πηγή προμήθειας λιγνίτη για τη σχεδιαζόμενη μονάδα, πλην όμως από το γεγονός αυτό δεν μπορεί να συναχθεί ότι η ΗΡΩΝ ζήτησε και έλαβε άδεια κατασκευής λιγνιτικής μονάδας χωρίς να έχει βάσιμη προσδοκία περί της δυνατότητας εφοδιασμού της από κοντινά κοιτάσματα, όπως αυτό της Βεύης.
- 97 Εξάλλου, η Ελληνική Δημοκρατία, με την απάντησή της στις ερωτήσεις του Γενικού Δικαστηρίου στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας της 26ης Ιανουαρίου 2016, καθώς και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, επιβεβαίωσε ότι η ΗΡΩΝ δεν ήταν δυνατόν να υποχρεωθεί νομικώς στην κατασκευή της σχεδιαζόμενης μονάδας. Η μόνη δυνατή συνέπεια της τυχόν αρνήσεως της εν λόγω επιχειρήσεως να προβεί στην υλοποίηση του σχεδίου αυτού ήταν η ανάκληση της άδειας κατασκευής. Επομένως, το γεγονός και μόνον ότι η ΗΡΩΝ επέτυχε να της χορηγηθεί η εν λόγω άδεια δεν αποδεικνύει ότι αυτή θεωρούσε δυνατή την κατασκευή της σχεδιαζόμενης μονάδας σε περίπτωση που δεν θα της παραχωρούνταν τα δικαιώματα εκμεταλλεύσεως του κοιτάσματος της Βεύης.
- 98 [Όπως έχει διορθωθεί με διάταξη της 10ης Ιουλίου 2017] Επομένως, η ύπαρξη της άδειας που χορηγήθηκε στην ΗΡΩΝ δεν αρκεί για να αποδειχθεί ότι η κατασκευή μιας λιγνιτικής μονάδας ηλεκτροπαραγωγής στο πλαίσιο του ΕΔΣ θα ήταν οικονομικά αποδοτική χωρίς πρόσβαση στα υφιστάμενα στην εν λόγω περιοχή κοιτάσματα λιγνίτη. Το γεγονός ότι η μοναδική περιλαμβανόμενη στη δικογραφία περίπτωση στην οποία μια επιχείρηση επικαλέστηκε τον εισαγόμενο λιγνίτη ως πιθανή πηγή για τον εφοδιασμό μιας μονάδας που επρόκειτο να κατασκευασθεί είναι αυτή στην οποία η ίδια ως άνω επιχείρηση είχε ζητήσει την παραχώρηση δικαιωμάτων για την εκμετάλλευση ενός κοιτάσματος που απέχει 20 χλμ. από την εν λόγω μονάδα αποτελεί μάλλον ένδειξη της αναγκαιότητας, από οικονομικής απόψεως, υπάρξεως κοιτασμάτων πλησίον των λιγνιτικών μονάδων ηλεκτροπαραγωγής. Πρόσθετη ένδειξη αποτελεί το γεγονός ότι, όπως επισήμανε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, χωρίς να αντικρουσθεί από την προσφεύγουσα ή την Ελληνική Δημοκρατία, η ΗΡΩΝ, στην οποία δεν παραχωρήθηκαν τελικώς δικαιώματα εκμεταλλεύσεως όσον αφορά τα κοιτάσματα της Βεύης, δεν προχώρησε μέχρι σήμερα σε έναρξη των εργασιών κατασκευής της σχεδιαζόμενης μονάδας.
- 99 Τέλος, αφενός, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, από κανένα στοιχείο της άδειας που χορηγήθηκε στην ΗΡΩΝ ή της γνωμοδοτήσεως της ΡΑΕ σχετικά με την εν λόγω άδεια δεν προκύπτει ότι η προμήθεια των ποσοτήτων λιγνίτη που μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο εισαγωγής διασφαλίζεται καθ' όλη

την ωφέλιμη διάρκεια ζωής της σχεδιαζόμενης μονάδας και, αφετέρου, η Ελληνική Δημοκρατία δεν παρέχει κανένα στοιχείο όσον αφορά την τιμή του λιγνίτη που προτίθεται να εισαγάγει η ΗΡΩΝ το οποίο να καθιστά δυνατή τη σύγκριση της αποδοτικότητάς του για τους σκοπούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στο ΕΔΣ σε σχέση με τον λιγνίτη που προέρχεται από τα υφιστάμενα ελληνικά κοιτάσματα.

- 100 Κατόπιν όλων των προεκτεθέντων, η υπό κρίση αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.
- 101 Επομένως, συνάγεται ότι η προσφεύγουσα δεν κατόρθωσε να αποδείξει ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη κατά την οριοθέτηση της πρωτογενούς αγοράς στην προσβαλλόμενη απόφαση. Κατά συνέπεια, το πρώτο επιμέρους σκέλος είναι αβάσιμο.

Επί του δεύτερου επιμέρους σκέλους, σχετικά με την οριοθέτηση της δευτερογενούς αγοράς

- 102 Υπενθυμίζεται ότι η Επιτροπή, με την αιτιολογική σκέψη 162 της προσβαλλομένης αποφάσεως, οριοθέτησε τη δευτερογενή αγορά ως την αγορά παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας σε σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής του ΕΔΣ και εισαγωγής ηλεκτρικής ενέργειας μέσω διασυνδέσεων με σκοπό τη μεταπώληση.
- 103 Προς αμφισβήτηση της ως άνω οριοθετήσεως της δευτερογενούς αγοράς, η προσφεύγουσα προβάλλει, κατ' ουσίαν, δύο αιτιάσεις τις οποίες η Επιτροπή αμφισβητεί.

– Επί της πρώτης αιτιάσεως

- 104 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή, για την οριοθέτηση της δευτερογενούς αγοράς στηρίχθηκε, εσφαλμένως, σε δεδομένα προγενέστερα της εισαγωγής του υποχρεωτικού ημερήσιου συστήματος και ότι δεν έλαβε υπόψη τον βαθμό απελευθέρωσης της εν λόγω αγοράς.
- 105 Η Επιτροπή αμφισβητεί το επιχείρημα της προσφεύγουσας.
- 106 Καταρχάς επισημαίνεται ότι, ακόμη και αν υποθεθεί ότι το επιχείρημα αυτό αποδείχθηκε, πάντως εξ αυτού δεν μπορεί να συναχθεί ότι η οριοθέτηση της δευτερογενούς αγοράς στην οποία προέβη η Επιτροπή ήταν εσφαλμένη. Η ίδια η προσφεύγουσα δεν υποστηρίζει ότι αν η Επιτροπή είχε στηριχθεί σε προσφορότερα στοιχεία θα είχε οριοθετήσει διαφορετικά την εν λόγω αγορά.
- 107 Εν πάση περιπτώσει, από την προσβαλλομένη απόφαση θεωρούμενη σφαιρικός προκύπτει ότι η Επιτροπή στήριξε την ανάλυσή της όσον αφορά τη δευτερογενή αγορά στο σύνολο των στοιχείων τα οποία της είχαν διαβιβαστεί μέχρι την έκδοση της εν λόγω αποφάσεως. Από την απόφαση αυτή ουδόλως προκύπτει, όπως επιβεβαιώνεται από τις σκέψεις 201 έως 203 κατωτέρω, ότι η Επιτροπή περιόρισε την ανάλυσή της στη συνεκτίμηση των στοιχείων που είχαν περιέλθει σε αυτή μέχρι τις 18 Οκτωβρίου 2006. Αντιθέτως, η Επιτροπή, στις αιτιολογικές σκέψεις 103 έως 106 της προσβαλλομένης αποφάσεως, περιέγραψε τους κανόνες που διέπουν την εν λόγω αγορά, τους οποίους εξέτασε, επίσης, στις αιτιολογικές σκέψεις 164 έως 166 της αποφάσεως αυτής, ενώ, με την αιτιολογική σκέψη 222, έλαβε υπόψη ορισμένες ιδιαιτερότητες της επίμαχης αγοράς προκειμένου να καταλήξει στη διαπίστωση ότι ο λιγνίτης ήταν το πλέον ελκυστικό καύσιμο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στο ΕΔΣ.
- 108 Επομένως, η υπό κρίση αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

– Επί της δεύτερης αιτιάσεως

- 109 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή, με την προσβαλλόμενη απόφαση, παρέλειψε εσφαλμένως να εξετάσει την ανταγωνιστική πίεση που το εισαγόμενο ρεύμα ασκεί ανά διαφορετικό τύπο καυσίμου. Για παράδειγμα, το εισαγόμενο από υδροηλεκτρικούς και πυρηνικούς σταθμούς ηλεκτρικό ρεύμα είναι σημαντικά φθηνότερο από το παραγόμενο στην Ελλάδα και εγχύεται στο σύστημα κατά προτεραιότητα, εκτοπίζοντας άλλες μονάδες παραγωγής, μεταξύ των οποίων αυτές που λειτουργούν με λιγνίτη.
- 110 Το επιχείρημα αυτό, το οποίο η Επιτροπή αμφισβητεί, στερείται πραγματικής βάσεως. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή περιέλαβε στη δευτερογενή αγορά την εισαγόμενη ηλεκτρική ενέργεια, όπως προκύπτει από τον ορισμό της αγοράς αυτής που παρατίθεται στην αιτιολογική σκέψη 162 της προσβαλλόμενης αποφάσεως και μνημονεύεται στη σκέψη 102 ανωτέρω. Διαπίστωσε, ωστόσο, ότι το πραγματικό δυναμικό εισαγωγής αντιπροσώπευε, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, μόλις 7 % της εγκατεστημένης παραγωγικής ισχύος στη δευτερογενή αγορά, γεγονός που δεν αμφισβητήθηκε από την προσφεύγουσα. Επομένως, η Επιτροπή δεν παρέλειψε να λάβει υπόψη την ανταγωνιστική πίεση του εισαγόμενου ηλεκτρικού ρεύματος, αλλά, λαμβανομένης υπόψη της σχετικά περιορισμένης ποσότητας του εν λόγω ρεύματος σε σχέση με τη συνολική εγκατεστημένη παραγωγική ισχύ στο πλαίσιο του ΕΔΣ και με την κατανάλωση, έκρινε ότι, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, ο λιγνίτης εξακολουθούσε να αποτελεί ένα ιδιαίτερος ελκυστικό καύσιμο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στην εν λόγω αγορά.
- 111 Επομένως, η δεύτερη αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.
- 112 Ως εκ τούτου, διαπιστώνεται ότι η προσφεύγουσα δεν κατόρθωσε να αποδείξει την ύπαρξη πλάνης κατά την οριοθέτηση της δευτερογενούς αγοράς από την Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση. Συνεπώς, το δεύτερο επιμέρους σκέλος είναι αβάσιμο.
- 113 Δεδομένου ότι ουδεμία πλάνη διαπιστώθηκε κατά την οριοθέτηση των αγορών που αναφέρονται στην προσβαλλόμενη απόφαση, το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τρίτου σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως, το οποίο αφορά απουσία καταστάσεως ανισότητας ευκαιριών εις βάρος των νέων ανταγωνιστών

- 114 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, καθεστώς ανόθευτου ανταγωνισμού μπορεί να επιτευχθεί μόνον εφόσον εξασφαλίζεται η ισότητα ευκαιριών μεταξύ των διαφόρων επιχειρήσεων. Κατά συνέπεια, αν η κατάσταση ανισότητας ευκαιριών μεταξύ επιχειρήσεων και, συνεπώς, η νόθευση του ανταγωνισμού αποτελούν συνέπεια κρατικού μέτρου, το μέτρο αυτό αποτελεί παράβαση του άρθρου 86, παράγραφος 1, ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 82 ΕΚ (βλ. αναιρετική απόφαση, σκέψεις 43 και 44 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 115 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή έκρινε ότι τα επίδικα μέτρα ήταν ικανά να οδηγήσουν σε ανισότητα ευκαιριών υπέρ της προσφεύγουσας για τον λόγο ότι της παρείχαν σχεδόν αποκλειστική πρόσβαση στον λιγνίτη που χρησιμοποιείται για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στο ΕΔΣ, ενώ αυτός συνιστά το πλέον ελκυστικό προς τον σκοπό αυτό καύσιμο.
- 116 Προς αντίκρουση του ανωτέρω συμπεράσματος, η προσφεύγουσα προβάλλει, κατ' ουσίαν, πέντε αιτιάσεις.
- 117 Η Επιτροπή αμφισβητεί τις αιτιάσεις αυτές.

Επί της πρώτης αιτιάσεως

- 118 Η προσφεύγουσα επισημαίνει ότι, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, δεν είχαν ακόμη παραχωρηθεί δικαιώματα για την εκμετάλλευση περίπου 2 000 εκατομμυρίων τόνων αποθεμάτων λιγνίτη, εκ των οποίων οι 1 230 εκατομμύρια τόνοι ήταν οικονομικά εκμεταλλεύσιμοι για την ηλεκτροπαραγωγή. Επομένως, οι ανταγωνιστές της μπορούσαν να προμηθευτούν λιγνίτη υποβάλλοντας αίτηση για την παραχώρηση των δικαιωμάτων αυτών. Οι ισχύοντες κανόνες συναφώς ήταν *de facto* οι ίδιοι για όλες τις επιχειρήσεις από το 1994, οπότε και πραγματοποιήθηκε η τελευταία παραχώρηση προς την προσφεύγουσα. Στο πλαίσιο αυτό, προκηρύχθηκε και σχεδόν ολοκληρώθηκε διαγωνιστική διαδικασία για το κοίτασμα της Βεύης.
- 119 Η Επιτροπή αμφισβητεί τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας.
- 120 Πρώτον, επισημαίνεται ότι από τις σκέψεις 5 έως 12 ανωτέρω προκύπτει ότι στην προσφεύγουσα είχαν παραχωρηθεί δικαιώματα αναζητήσεως και εκμεταλλεύσεως για το σύνολο σχεδόν των δημοσίων κοιτασμάτων λιγνίτη για τα οποία τέτοια δικαιώματα είχαν παραχωρηθεί, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, τα δικαιώματα που παραχωρήθηκαν στην προσφεύγουσα αντιστοιχούσαν, την 1η Ιανουαρίου 2007, σε περίπου 2 200 εκατομμύρια τόνους λιγνίτη και αντιπροσώπευαν ποσοστό 91 % των δημοσίων αποθεμάτων λιγνίτη για τα οποία είχαν παραχωρηθεί τέτοια δικαιώματα.
- 121 Από τη σκέψη 11 ανωτέρω προκύπτει επίσης ότι, επί συνόλου σχεδόν 4 500 εκατομμυρίων τόνων αποθεμάτων λιγνίτη στην Ελλάδα, τα δικαιώματα αναζητήσεως και εκμεταλλεύσεως που είχαν παραχωρηθεί σε τρίτους και τα οποία μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας σε λιγνιτικούς σταθμούς οι οποίοι δεν ανήκαν στην προσφεύγουσα ανέρχονταν σε 85 εκατομμύρια τόνους.
- 122 Οι περισσότερες παραχωρήσεις δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως προς την προσφεύγουσα πραγματοποιήθηκαν δυνάμει είτε υπουργικών αποφάσεων που είχαν εκδοθεί σύμφωνα με το άρθρο 36, παράγραφος 3, του νόμου 3734/2009 είτε ειδικής νομοθεσίας, όπως ο νόμος 134/1975, στον οποίο δεν ήταν δυνατό να υπαχθούν οι ανταγωνιστές της προσφεύγουσας.
- 123 Είναι ασφαλώς αληθές ότι το άρθρο 36, παράγραφος 3, του νόμου 3734/2009 κατάργησε το άρθρο 3, παράγραφος 3, του νόμου 134/1975 στο οποίο αναφερόταν το άρθρο 1 της προσβαλλομένης αποφάσεως. Εντούτοις, η κατάργηση αυτή πραγματοποιήθηκε μετά την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως και συνιστά απλό μέσο συμμορφώσεως με αυτή. Επομένως, δεν είναι ικανή να αποδείξει ότι η ανάλυση στην οποία προέβη η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση ήταν εσφαλμένη.
- 124 Εξάλλου και εν πάση περιπτώσει, όπως παραδέχονται η προσφεύγουσα και η Ελληνική Δημοκρατία, τα τελευταία δικαιώματα εκμεταλλεύσεως των δημοσίων κοιτασμάτων λιγνίτη στην Ελλάδα παραχωρήθηκαν το 1994, με βάση τον νόμο 134/1975, και, μάλιστα, απευθείας στην προσφεύγουσα, με υπουργική απόφαση. Επομένως, μολονότι ο μεταλλευτικός κώδικας δεν αποκλείει τυπικά τη δυνατότητα παραχωρήσεως σε άλλες ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις, πέραν της προσφεύγουσας, δικαιωμάτων επί δημοσίων κοιτασμάτων λιγνίτη τα οποία δεν έχουν ακόμη αποτελέσει αντικείμενο παραχωρήσεως, εντούτοις κανένα σημαντικό απόθεμα δεν είχε παραχωρηθεί στις επιχειρήσεις αυτές, παρά το ενδιαφέρον που εξεδήλωσαν, κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως. Η προσφεύγουσα ήταν, στην πράξη, η μόνη επιχείρηση που μπορούσε να εκμεταλλευθεί σημαντική ποσότητα λιγνίτη στην πρωτογενή αγορά.
- 125 Επομένως, η απλή κατάργηση του νόμου 134/1975 δεν αρκεί προκειμένου να αντιμετωπισθεί η κατάσταση ανισότητας ευκαιριών στην αγορά χονδρικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας που προκλήθηκε από τη διατήρηση της προνομιακής προσβάσεως της προσφεύγουσας στα δικαιώματα εκμεταλλεύσεως του λιγνίτη.

- 126 Συναφώς, πρέπει να προστεθεί ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν προέβαλε κανένα επιχείρημα, ούτε κατά τη διοικητική διαδικασία ούτε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, δυνάμενο να δικαιολογήσει τη μη χορήγηση δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως επί κοιτασμάτων που δεν είχαν παραχωρηθεί και, ειδικότερα, επί σημαντικών κοιτασμάτων όπως αυτά της Δράμας και της Ελασσόνας.
- 127 Εξάλλου, ο μεταλλευτικός κώδικας δεν εμποδίζει ούτε την προσφεύγουσα να ζητήσει και να επιτύχει τη χορήγηση δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως επί κοιτασμάτων τα οποία δεν έχουν ακόμη παραχωρηθεί. Επομένως, ακόμη και αν η Ελληνική Δημοκρατία αποφάσιζε να χορηγήσει δικαιώματα εκμεταλλεύσεως επί τέτοιων κοιτασμάτων, κατά την προβλεπόμενη από τον μεταλλευτικό κώδικα διαδικασία, το γεγονός αυτό δεν θα σήμαινε καθεαυτό ότι οι ανταγωνιστές της προσφεύγουσας στη δευτερογενή αγορά θα εξασφάλιζαν επαρκή πρόσβαση στον λιγνίτη ως καύσιμο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Πράγματι, κατά το πέρας της διαδικασίας αυτής, η προσφεύγουσα θα μπορούσε να αποκτήσει τα εν λόγω δικαιώματα και, συνακόλουθα, να αυξήσει το χαρτοφυλάκιό της.
- 128 Δεύτερον, πρέπει να σημειωθεί ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν υιοθέτησε κανένα εναλλακτικό μέτρο σε σχέση με τη χορήγηση δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως ικανό να διασφαλίσει στους ανταγωνιστές της προσφεύγουσας επαρκή πρόσβαση στον λιγνίτη ως καύσιμο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ή να καταργήσει τα τυχόν πλεονεκτήματα τα οποία η προσφεύγουσα αντλεί από τη σχεδόν αποκλειστική πρόσβασή της στο εν λόγω καύσιμο.
- 129 Τρίτον, από την αιτιολογική σκέψη 80 της προσβαλλομένης απόφασεως προκύπτει ότι η Ελληνική Δημοκρατία υιοθέτησε ορισμένα ασύμμετρα μέτρα εις βάρος της προσφεύγουσας κατόπιν της απελευθέρωσης της δευτερογενούς αγοράς. Δεδομένου ωστόσο ότι τα μέτρα αυτά συνίστανται, κατ' ουσίαν, στη διοργάνωση διαγωνισμών, από τους οποίους αποκλείεται η προσφεύγουσα, για την κατασκευή μονάδων οι οποίες λειτουργούν με άλλα πέραν του λιγνίτη καύσιμα, τα εν λόγω μέτρα δεν είναι ικανά να διασφαλίσουν στους ανταγωνιστές της προσφεύγουσας επαρκή πρόσβαση στον λιγνίτη ως καύσιμο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.
- 130 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η προσφεύγουσα, κατά την έκδοση της προσβαλλομένης απόφασεως, απολάμβανε στην πράξη προνομιακής προσβάσεως στον λιγνίτη ως καύσιμο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, παρά την τυπική δυνατότητα χορηγήσεως στους ανταγωνιστές της δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως για τα κοιτάσματα που δεν είχαν ακόμη παραχωρηθεί.
- 131 Επομένως, η υπό κρίση αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

Επί της δεύτερης αιτιάσεως

- 132 Η προσφεύγουσα, υποστηριζόμενη από την Ελληνική Δημοκρατία, επισημαίνει ότι η ίδια η Επιτροπή παραδέχεται ότι, στη δευτερογενή αγορά, κάθε επιχείρηση μπορεί να ζητήσει και να λάβει άδεια παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και ότι σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων είχαν ήδη αποκτήσει σχετικές άδειες κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης απόφασεως. Το γεγονός ότι, κατά τον χρόνο αυτό, τέτοιες άδειες δεν είχαν ακόμη χορηγηθεί για την κατασκευή λιγνιτικών μονάδων ηλεκτροπαραγωγής δεν οφειλόταν σε ανισότητα ευκαιριών αλλά σε αντικειμενικούς λόγους, όπως η αδυναμία να εξασφαλιστεί είτε επαρκής εφοδιασμός σε καύσιμα είτε η απαιτούμενη χρηματοπιστωτική επάρκεια. Η έλευση στην Ελλάδα σημαντικών ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, ιδιαίτερα έντονη μετά την έκδοση της προσβαλλομένης απόφασεως, αποδεικνύει το άνοιγμα της δευτερογενούς αγοράς σε νεοεισερχόμενους ηλεκτροπαραγωγούς, γεγονός το οποίο δεν δικαιολογεί πλέον την ύπαρξη επιδοτούμενων διαγωνισμών.
- 133 Η Επιτροπή αμφισβητεί τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας.

- 134 Αφενός, επισημαίνεται ότι το γεγονός ότι οι ανταγωνιστές της προσφεύγουσας, συμπεριλαμβανομένων των μεγάλων επιχειρήσεων, μπόρεσαν να λάβουν άδειες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στο ΕΔΣ δεν αποδεικνύει ότι στην εν λόγω αγορά δεν υφίσταται ανισότητα ευκαιριών εις βάρος τους. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει μόνον ότι οι φραγμοί στην είσοδο δεν είναι τέτοιοι που να αποκλείεται οποιοσδήποτε ανταγωνισμός.
- 135 Εξάλλου, από τους πίνακες αριθ. 12 και 14 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι το 2006, ήτοι πέντε έτη μετά τη μερική απελευθέρωση της δευτερογενούς αγοράς, η προσφεύγουσα, αφενός, κατείχε το 90 % της εγκατεστημένης παραγωγικής ισχύος στο ΕΔΣ και, αφετέρου, παρήγαγε το 93,6 % της συνολικώς διανεμόμενης ηλεκτρικής ενέργειας. Ως εκ τούτου, ο βαθμός διείσδυσης των ανταγωνιστών της προσφεύγουσας στην εν λόγω αγορά κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών αποδείκνυε μάλλον ότι η κατάσταση ανισότητας μεταξύ της προσφεύγουσας και των ανταγωνιστών της συνεχιζόταν, πολλώ δε μάλλον που, κατά την ίδια την προσφεύγουσα, η κατάσταση του ΕΔΣ χαρακτηριζόταν από μειωμένη προσφορά η οποία, καταρχήν, θα διορθωνόταν με την έλευση νέων ανταγωνιστών.
- 136 Αφετέρου, από τις αιτιολογικές σκέψεις 77 και 211 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει, χωρίς αυτό να αμφισβητηθεί από την προσφεύγουσα ή την Ελληνική Δημοκρατία, ότι απορρίφθηκαν όλες οι αιτήσεις για χορήγηση άδειας κατασκευής λιγνιτικών μονάδων οι οποίες υποβλήθηκαν από τους ανταγωνιστές της προσφεύγουσας πριν από την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως. Η ίδια η προσφεύγουσα αναγνωρίζει ότι ένας από τους βασικούς λόγους για την απόρριψη αυτή συνίστατο στην αδυναμία των αιτούντων να εξασφαλίσουν τον επαρκή εφοδιασμό τους σε λιγνίτη, πράγμα το οποίο η Επιτροπή διαπίστωσε επίσης με την αιτιολογική σκέψη 211 της προσβαλλομένης αποφάσεως. Το γεγονός αυτό μάλλον αποδεικνύει, παρά θέτει υπό αμφισβήτηση, τις δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν για την κατασκευή λιγνιτικών μονάδων οι λοιποί επιχειρηματίες, καθόσον δεν έχουν πρόσβαση στα μεγάλα κοιτάσματα.
- 137 Επομένως, η υπό κρίση αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

Επί της τρίτης αιτιάσεως

- 138 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι οι ανταγωνιστές της είναι σε θέση να εξασφαλίσουν επαρκή πρόσβαση στον λιγνίτη ως καύσιμο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας κατόπιν εξαγοράς ή συνεργασίας με επιχειρήσεις που ήδη διαθέτουν δικαιώματα εκμεταλλεύσεως λιγνίτη στην Ελλάδα. Εντούτοις, καμία επιχείρηση δεν ζήτησε ποτέ από την προσφεύγουσα να προμηθευτεί λιγνίτη.
- 139 Η Επιτροπή αμφισβητεί τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας.
- 140 Όσον αφορά τα κοιτάσματα που εκμεταλλεύονται άλλες, πέραν της προσφεύγουσας, επιχειρήσεις, επισημαίνεται ότι η Επιτροπή ανέφερε, στην αιτιολογική σκέψη 203 της προσβαλλομένης αποφάσεως, χωρίς τούτο να αμφισβητηθεί από την προσφεύγουσα ή την Ελληνική Δημοκρατία, ότι πολύ μικρά σε μέγεθος κοιτάσματα τα οποία είναι διασκορπισμένα σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια δεν μπορούν να αποτελέσουν ρεαλιστική πηγή εφοδιασμού μονάδων ηλεκτροπαραγωγής. Η Επιτροπή επισήμανε, συναφώς, ότι το κόστος που συνδέεται με τον εφοδιασμό μιας λιγνιτικής μονάδας, για τη λειτουργία της οποίας καθ' όλη τη διάρκεια ζωής της, που κυμαίνεται μεταξύ 40-45 ετών, απαιτείται ποσότητα λιγνίτη της τάξεως δεκάδων εκατομμυρίων τόνων, από πλείονα διασκορπισμένα κοιτάσματα, θα ήταν υπερβολικό.
- 141 Από την αιτιολογική σκέψη 51 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει, ωστόσο, ότι τα κοιτάσματα λιγνίτη ιδιωτικής ιδιοκτησίας που έχουν παραχωρηθεί σε άλλες επιχειρήσεις πλην της προσφεύγουσας είναι μικρού μεγέθους, με μέσο μέγεθος περίπου 9 εκατομμύρια τόνους αποθέματα, και ότι όλα αυτά τα κοιτάσματα, με εξαίρεση ένα εξ αυτών, δεν αποτελούσαν πλέον αντικείμενο εκμεταλλεύσεως το 2003.

- 142 Όσον αφορά τα δημόσια κοιτάσματα λιγνίτη που έχουν παραχωρηθεί σε άλλες επιχειρήσεις πλην της προσφεύγουσας, από την αιτιολογική σκέψη 52 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι, μεταξύ των δέκα κοιτασμάτων αυτής της μορφής που βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια, μόνον τρία αντιπροσώπευαν αποθέματα που δεν είναι αμελητέα και αποτελούσαν αντικείμενο εκμεταλλεύσεως μέχρι το 2001, η δε προσφεύγουσα συνήψε συμβάσεις για την προμήθεια από δύο εξ αυτών του μεγαλύτερου μέρους λιγνίτη που θα χρησιμοποιούνταν σε μία από τις μονάδες της. Από την αιτιολογική σκέψη 52 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει επίσης ότι οι δικαιούχοι στους οποίους είχαν εκχωρηθεί το 2001 δικαιώματα εκμεταλλεύσεως για δύο από τα κοιτάσματα απώλεσαν τα δικαιώματά τους εκμεταλλεύσεως το 2003.
- 143 Επομένως, λαμβανομένης υπόψη της μικρής ποσότητας αποθεμάτων που είχαν παραχωρηθεί σε άλλες επιχειρήσεις πλην της προσφεύγουσας και τα οποία μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν από τους ανταγωνιστές της ως πηγή καυσίμου στη δευτερογενή αγορά, η θεωρητική δυνατότητα προμήθειας λιγνίτη από τις επιχειρήσεις αυτές δεν μπορούσε να εξαλείψει τη διαπιστωθείσα από την Επιτροπή ανισότητα ευκαιριών μεταξύ της προσφεύγουσας και των ανταγωνιστών της.
- 144 Όσον αφορά τη δυνατότητα αγοράς λιγνίτη από την προσφεύγουσα, από το έγγραφο που η Ελληνική Δημοκρατία απέστειλε στην Επιτροπή στις 5 Ιουλίου 2004 προκύπτει ότι το σύνολο της παραγωγής λιγνίτη της προσφεύγουσας χρησιμοποιούνταν, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, από τις δικές της μονάδες ηλεκτροπαραγωγής και ότι αυτή δεν δραστηριοποιούνταν, ούτε πραγματικά ούτε δυνητικά, ως προμηθευτής στην πρωτογενή αγορά. Επομένως, ουδείς ευλόγως ενημερωμένος επιχειρηματίας θα αναλάμβανε το κόστος μακροπρόθεσμων επενδύσεων για την κατασκευή μιας μονάδας, προσβλέποντας σε προμήθεια του απαραίτητου λιγνίτη από τα κοιτάσματα της προσφεύγουσας.
- 145 Εξάλλου, αν οι ανταγωνιστές της προσφεύγουσας υποχρεούνταν να προμηθεύονται το απαραίτητο καύσιμο για τη λειτουργία των μονάδων τους από εκείνη, η προσφεύγουσα δεν θα είχε οπωσδήποτε οικονομικό συμφέρον να τους προμηθεύει τον λιγνίτη που ζητούσαν σε ανταγωνιστική τιμή ή υπό τις δέουσες προϋποθέσεις, στο μέτρο που τούτο θα την εξέθετε σε εντονότερο ανταγωνισμό στη δευτερογενή αγορά.
- 146 Ως εκ τούτου, η δυνατότητα προμήθειας λιγνίτη από την προσφεύγουσα δεν μπορεί να εξαλείψει την ανισότητα ευκαιριών μεταξύ αυτής και των ανταγωνιστών της την οποία διαπίστωσε η Επιτροπή.
- 147 Επομένως, η υπό κρίση αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

Επί της τέταρτης αιτιάσεως

- 148 Η προσφεύγουσα επισημαίνει ότι η Επιτροπή εσφαλμένως κατέληξε στο συμπέρασμα, στηριζόμενη στη δεσπόζουσα θέση και μόνον της προσφεύγουσας στην πρωτογενή αγορά, η οποία οφειλόταν σε καθαρώς ιστορικούς λόγους, ότι υφίσταντο εμπόδια για την είσοδο νέων επιχειρήσεων στη δευτερογενή αγορά. Η προσφεύγουσα και η Ελληνική Δημοκρατία προσθέτουν ότι η Επιτροπή όφειλε να γνωρίζει ότι η απελευθέρωση της αγοράς θα ήταν προοδευτική και ότι η ίδια δεν μπορούσε να χρησιμοποιήσει την προσβαλλόμενη απόφαση για να επιταχύνει τον ρυθμό με τον οποίο οι ανταγωνιστές θα εισέρχονταν στην αγορά αυτή.
- 149 Τα επιχειρήματα αυτά, τα οποία η Επιτροπή αμφισβητεί, στερούνται πραγματικής βάσεως. Αφενός, με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή δεν διαπίστωσε ότι υφίστατο οποιοδήποτε εμπόδιο για την είσοδο στη δευτερογενή αγορά οφειλόμενο στην ύπαρξη και μόνον δεσπόζουσας θέσεως της προσφεύγουσας στην πρωτογενή αγορά. Όπως επισημάνθηκε με τη σκέψη 34 ανωτέρω, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι μεταξύ της προσφεύγουσας και των ανταγωνιστών της υφίστατο ανισότητα ευκαιριών, λόγω της προνομιακής προσβάσεως της προσφεύγουσας στον λιγνίτη ως καύσιμο για την παραγωγή

ηλεκτρικής ενέργειας. Το γεγονός ότι η ανισότητα αυτή ευκαιριών μπορεί να εξηγηθεί από ιστορικούς λόγους, ακόμη και αν υποθεθεί ότι κάτι τέτοιο αποδείχθηκε, δεν σημαίνει πάντως ότι δεν είναι υπαρκτή.

- 150 Αφετέρου, η Επιτροπή, με την προσβαλλόμενη απόφαση, επιδίωκε την εξάλειψη και μόνον της διαπιστωθείσας με αυτή ανισότητας ευκαιριών και όχι τη διασφάλιση υπέρ των ανταγωνιστών της προσφεύγουσας ενός ορισμένου ρυθμού ενσωμάτωσης στη δευτερογενή αγορά ή τμήμα της εν λόγω αγοράς. Συγκεκριμένα, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν προβλέπει κανένα όριο διείσδυσης στην αγορά το οποίο θα θεωρούνταν αποδεκτό. Κατά συνέπεια, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να βάλλει κατά της προσβαλλομένης απόφασης προβάλλοντας ότι χρησιμοποιήθηκε κατά τρόπο μη ενδεδειγμένο προκειμένου να επιταχύνει την είσοδο των ανταγωνιστών της στην εν λόγω αγορά.
- 151 Επομένως, η υπό κρίση αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

Επί της πέμπτης αιτιάσεως

- 152 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη καθόσον διαπίστωσε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, ότι, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, ο λιγνίτης αποτελούσε το πιο ελκυστικό καύσιμο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στο ΕΔΣ και ότι η προσφεύγουσα ήταν η μόνη που διέθετε πρόσβαση στο εν λόγω καύσιμο, πράγμα το οποίο η Επιτροπή αμφισβητεί. Εντούτοις, η προσφεύγουσα δεν αναπτύσσει, στο πλαίσιο του υπό κρίση σκέλους, επιχειρήματα προς στήριξη της ως άνω θέσεως, αλλά απλώς παραπέμπει σε διάφορα χωρία της προσφυγής τα οποία, κατά την άποψή της, το επιβεβαιώνουν.
- 153 Στο πλαίσιο αυτό, καταρχάς, η προσφεύγουσα παραπέμπει σε ένα χωρίο της προσφυγής στο οποίο αναφέρεται ότι η Ελληνική Δημοκρατία, από την απελευθέρωση της δευτερογενούς αγοράς, είχε ανακοινώσει ότι εφεξής η παραχώρηση δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως των κοιτασμάτων λιγνίτη θα γίνεται μέσω ανοικτών διαγωνισμών. Ωστόσο, παρά τη θεωρητική αυτή δυνατότητα, η προσφεύγουσα έχει, όπως κατ' ουσίαν διευκρινίστηκε στις σκέψεις 120 έως 129 ανωτέρω, προνομιακή πρόσβαση στα δημόσια κοιτάσματα λιγνίτη.
- 154 Εξάλλου, η προσφεύγουσα επισημαίνει ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν της παραχώρησε νέα δικαιώματα εκμεταλλεύσεως, ούτε καν για κοιτάσματα για τα οποία είχε ήδη διεξαγάγει εργασίες αναζήτησης και έρευνας. Τούτο είναι κατ' ουσίαν αληθές. Εντούτοις, το γεγονός ότι δεν παραχωρήθηκαν στην προσφεύγουσα πρόσθετα δικαιώματα εκμεταλλεύσεως δεν διασφαλίζει στους ανταγωνιστές της τη δυνατότητα προμήθειας του απαραίτητου για τη λειτουργία των μονάδων τους λιγνίτη και δεν περιορίζει την προνομιακή πρόσβαση στα αποθέματα λιγνίτη για τα οποία της είχαν στο παρελθόν χορηγηθεί τέτοια δικαιώματα.
- 155 Εν συνεχεία, η προσφεύγουσα παραπέμπει σε ένα χωρίο της προσφυγής στο οποίο αναφέρεται ότι η ελληνική νομοθεσία δεν απαγορεύει στους παραγωγούς ηλεκτρικής ενέργειας την κατασκευή νέων λιγνιτικών μονάδων και με το οποίο διευκρινίζεται ότι οι ανταγωνιστές της προτιμούν την κατασκευή μονάδων οι οποίες χρησιμοποιούν άλλα καύσιμα, διότι ο λιγνίτης μπορεί μεν να εμφανίζεται ως φθηνότερο καύσιμο, αλλά η αναγκαία επένδυση για την κατασκευή μιας λιγνιτικής μονάδας είναι διπλάσια από αυτή μιας μονάδας φυσικού αερίου.
- 156 Πρώτον, επισημαίνεται ότι το γεγονός ότι οι λιγνιτικές μονάδες ηλεκτροπαραγωγής έχουν συγκριτικά χαμηλότερο μεταβλητό κόστος, αλλά υψηλότερο πάγιο κόστος και κόστος απόσβεσης σε σχέση με αυτό το οποίο συνεπάγεται η κατασκευή μιας μονάδας φυσικού αερίου αναγνωρίστηκε ρητώς από την Επιτροπή με την αιτιολογική σκέψη 222 της προσβαλλομένης απόφασης καθώς και με τα υπομνήματα που αυτή υπέβαλε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

- 157 Εντούτοις, λαμβανομένων υπόψη των κανονιστικών ιδιαιτεροτήτων της δευτερογενούς αγοράς, το γεγονός αυτό δεν είναι δυνατό να θέσει υπό αμφισβήτηση ότι, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, ο λιγνίτης ήταν το πλέον ελκυστικό καύσιμο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στο ΕΔΣ.
- 158 Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από τη σκέψη 22 ανωτέρω και τις απαντήσεις των διαδίκων στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας, στην υποχρεωτική ημερήσια αγορά η ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται από τις μονάδες με χαμηλό μεταβλητό κόστος, συμπεριλαμβανομένων των λιγνιτικών, εντάσσεται στο πρόγραμμα που καταρτίζει ο ΔΕΣΜΗΕ κατά προτεραιότητα σε σχέση με την ενέργεια η οποία παράγεται από μονάδες που λειτουργούν με καύσιμα τα οποία έχουν υψηλότερο μεταβλητό κόστος, όπως το φυσικό αέριο, το μαζούτ και το ντίζελ.
- 159 Στην πράξη, οι λιγνιτικές μονάδες, οι οποίες σχεδόν πάντοτε προσφέρουν την παραγόμενη ηλεκτρική ενέργεια σε τιμή χαμηλότερη της ΟΤΣ, εγχύουν την ηλεκτρική ενέργεια στην υποχρεωτική ημερήσια αγορά στη βάση ενός ιδιαίτερα υψηλού ποσοστού της ισχύος τους και λειτουργούν καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας και της νύχτας. Κατά τις νυχτερινές ώρες, κατά τις οποίες η ζήτηση είναι μικρότερη, η πωλούμενη ηλεκτρική ενέργεια παράγεται από λιγνίτη, γεγονός που αποδεικνύει ότι αυτή μπορεί να διοχετεύεται στην αγορά χωρίς να υφίσταται ανταγωνισμό από την ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται με βάση άλλα καύσιμα. Μόνον κατά τη διάρκεια της ημέρας, οπότε η ζήτηση είναι περισσότερο αυξημένη, μπορούν άλλες μονάδες που λειτουργούν με βάση άλλα καύσιμα να διοχετεύουν την παραγωγή τους στην ελληνική αγορά, επιπλέον της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται με βάση τον λιγνίτη, καθόσον, κατά το διάστημα αυτό, η ΟΤΣ είναι, κατά κανόνα, υψηλότερη από το μεταβλητό κόστος των εν λόγω μονάδων.
- 160 Επομένως, όπως επισημαίνει η Επιτροπή με την αιτιολογική σκέψη 222 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η υποχρεωτική ημερήσια αγορά έχει σχεδιαστεί κατά τρόπον ώστε η ΟΤΣ να παρέχει στις μονάδες που έχουν χαμηλό μεταβλητό κόστος και υποβάλλουν προσφορές με τιμή χαμηλότερη της ΟΤΣ τη δυνατότητα να πωλούν την ηλεκτρική ενέργεια στο πρόγραμμα που καταρτίζει ο ΔΕΣΜΗΕ με κέρδος και, επομένως, να καλύπτουν το πάγιο κόστος.
- 161 Δεύτερον, από τις απαντήσεις των διαδίκων στις ερωτήσεις του Γενικού Δικαστηρίου στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας της 26ης Ιανουαρίου 2016 προκύπτει ότι τα κόστη που παρατίθενται στον πίνακα αριθ. 15 της προσβαλλομένης αποφάσεως για τις διάφορες τεχνολογίες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας περιλάμβαναν τόσο το μεταβλητό όσο και το πάγιο κόστος. Ωστόσο, το μέσο κόστος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από λιγνιτικές μονάδες, όπως αυτό παρατίθεται στον εν λόγω πίνακα, είναι το χαμηλότερο μεταξύ των διαφόρων τύπων θερμοηλεκτρικών σταθμών.
- 162 Επομένως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το επιχείρημα της προσφεύγουσας που στηρίζεται στο ότι οι λιγνιτικές μονάδες ηλεκτροπαραγωγής έχουν υψηλό πάγιο κόστος, δεν κλονίζει το συμπέρασμα της Επιτροπής ότι, κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, ο λιγνίτης ήταν το πλέον ελκυστικό στην Ελλάδα καύσιμο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.
- 163 Τέλος, η προσφεύγουσα παραπέμπει σε ορισμένα χωρία της προσφυγής κατά τα οποία το υψηλό πάγιο κόστος των λιγνιτικών μονάδων και ο μεγάλος αριθμός σχεδίων κατασκευής μονάδων που λειτουργούν με βάση τον λιθάνθρακα και το φυσικό αέριο αποδεικνύουν ότι τα τελευταία αυτά καύσιμα ήταν εξίσου ανταγωνιστικά με τον λιγνίτη.
- 164 Πρώτον, επισημαίνεται ότι τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας που στηρίζονται στον λιγότερο ελκυστικό χαρακτήρα του λιγνίτη ως καυσίμου για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, λόγω του υψηλού πάγιου κόστους των λιγνιτικών μονάδων, εξετάσθηκαν και απορρίφθηκαν με τις σκέψεις 156 έως 160 ανωτέρω.

- 165 Δεύτερον, η ύπαρξη ορισμένων σχεδίων και αιτήσεων για την κατασκευή μονάδων που λειτουργούν με φυσικό αέριο πρέπει να εκτιμηθεί σε συνδυασμό με το γεγονός ότι, μολονότι οι ανταγωνιστές της προσφεύγουσας εξεδήλωσαν επίσης ενδιαφέρον για τη δημιουργία λιγνιτικών μονάδων και υπέβαλαν αιτήσεις για την παροχή αδειών, εντούτοις, παρά την απελευθέρωση από το 2001 της δευτερογενούς αγοράς, δεν τους παραχωρήθηκαν δικαιώματα εκμεταλλεύσεως επί κοιτασμάτων λιγνίτη τα οποία από άποψη μεγέθους να επαρκούν για την τροφοδοσία μιας μονάδας ηλεκτροπαραγωγής καθ' όλη τη μέση διάρκεια ζωής της, γεγονός το οποίο, στην πράξη, τους αναγκάζει να στραφούν σε άλλα καύσιμα, ακόμη και λιγότερο ανταγωνιστικά, εάν θέλουν να είναι παρόντες στη δευτερογενή αγορά.
- 166 Εξάλλου, εάν άλλα καύσιμα, πέραν του λιγνίτη, ήταν αρκούντως ανταγωνιστικά σε σχέση με αυτόν, θα ήταν δύσκολο να εξηγηθεί η κατάσταση μειωμένης προσφοράς στη δευτερογενή αγορά την οποία η ίδια η προσφεύγουσα υπογράμμισε και για την αντιμετώπιση της οποίας η Ελληνική Δημοκρατία αναγκάστηκε να καταφύγει σε επιδοτούμενους διαγωνισμούς προκειμένου να ενθαρρύνει την κατασκευή νέων μονάδων με σκοπό να διασφαλιστεί η ασφάλεια του εφοδιασμού.
- 167 Ομοίως, θα ήταν δύσκολο να εξηγηθεί ο λόγος για τον οποίο, όσον αφορά τις μονάδες που λειτουργούν με λιγνίτη, το ποσοστό της πραγματικής παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στο ΕΔΣ ήταν, μεταξύ των ετών 2004 και 2006, πολύ υψηλότερο σε σχέση με την εγκατεστημένη ισχύ, όπως προκύπτει από τη σύγκριση των πινάκων αριθ. 11 και 14 της προσβαλλομένης αποφάσεως, γεγονός το οποίο η Επιτροπή εύλογα επισήμανε με την αιτιολογική σκέψη 86 της εν λόγω αποφάσεως.
- 168 Κατά τον ίδιο τρόπο, η προσφεύγουσα δεν παρέσχε πειστικά αποδεικτικά στοιχεία ικανά να εξηγήσουν τους λόγους για τους οποίους δεν αξιοποίησε την ευκαιρία να διαφοροποιήσει τις πηγές εφοδιασμού της σε καύσιμα αντικαθιστώντας λιγνιτικές μονάδες, στο τέλος της ωφέλιμης διάρκειας ζωής τους, με μονάδες που λειτουργούν με άλλα καύσιμα, πράγμα το οποίο θα ήταν εύλογο να πράξει σε περίπτωση που τα καύσιμα αυτά ήταν πράγματι ανταγωνιστικά σε σχέση με τον λιγνίτη, αντί, όπως διαπίστωσε η Επιτροπή με την αιτιολογική σκέψη 79 της προσβαλλομένης αποφάσεως, να ζητήσει και να λάβει άδειες για την αντικατάσταση των λιγνιτικών μονάδων της από άλλες οι οποίες να λειτουργούν πάντοτε με βάση τον λιγνίτη.
- 169 Τρίτον, όσον αφορά ειδικότερα τον λιθάνθρακα, η Επιτροπή επισήμανε με τα υπομνήματα που υπέβαλε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, χωρίς αυτό να αμφισβητηθεί, ότι, μέχρι την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως, καμία άδεια δεν είχε χορηγηθεί στην Ελλάδα για μονάδες ηλεκτροπαραγωγής που να λειτουργούν με λιθάνθρακα.
- 170 Τέταρτον, όσον αφορά τη χορήγηση στην ΗΡΩΝ άδειας για την κατασκευή μιας λιγνιτικής μονάδας, για την οποία η αίτηση υποβλήθηκε στις 26 Μαρτίου 2007 (βλ. σκέψη 16 ανωτέρω), πρέπει να σημειωθεί ότι το γεγονός ότι, παρά τα πλεονεκτήματα του λιγνίτη ως καυσίμου για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα, μία μόνον άδεια χορηγήθηκε αποδεικνύει μάλλον ότι οι ανταγωνιστές της προσφεύγουσας αντιμετωπίζουν πραγματικές δυσχέρειες λόγω της περιορισμένης πρόσβασης στον λιγνίτη. Η ύπαρξη των δυσχερειών αυτών παρίσταται ακόμη πιο πιθανή αν ληφθεί υπόψη ότι, όπως υποστήριξαν οι κύριοι διάδικοι κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η μονάδα την οποία σχεδίαζε η ΗΡΩΝ δεν κατασκευάστηκε.
- 171 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η προσφεύγουσα δεν απέδειξε ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη καθόσον θεώρησε ότι ο λιγνίτης ήταν το πλέον ελκυστικό καύσιμο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στο ΕΔΣ.
- 172 Επομένως, η υπό κρίση αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.
- 173 Δεδομένου ότι καμία από τις αιτιάσεις που προβλήθηκαν προς στήριξη του τρίτου σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως δεν είναι βάσιμη, το σκέλος αυτό πρέπει επίσης να απορριφθεί.

Επί του πέμπτου σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως, το οποίο αφορά πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως καθόσον η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη τις εξελίξεις στη δευτερογενή αγορά

- 174 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή, με την προσβαλλόμενη απόφαση, στηρίχθηκε στην κατάσταση που επικρατούσε κατά την έναρξη της έρευνάς της, ήτοι σε μια περίοδο κατά την οποία η δευτερογενής αγορά είχε μόλις ανοίξει, εν μέρει, στον ανταγωνισμό. Μεταξύ ωστόσο του χρονικού αυτού σημείου και της ημερομηνίας εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, στη δευτερογενή αγορά έλαβαν χώρα ουσιώδεις εξελίξεις τις οποίες η Επιτροπή παρέλειψε, εσφαλμένως, να λάβει υπόψη. Το γεγονός αυτό συνιστά πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως η οποία θα πρέπει να οδηγήσει σε ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως.
- 175 Προς στήριξη του σκέλους αυτού, το οποίο η Επιτροπή αμφισβητεί, η προσφεύγουσα διατυπώνει δύο αιτιάσεις.

Επί της πρώτης αιτιάσεως

- 176 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή, στην προσβαλλόμενη απόφαση, συχνά παραπέμπει σε ξεπερασμένα στοιχεία και εκτιμήσεις οι οποίες δεν ανταποκρίνονται πλέον στην εικόνα της δευτερογενούς αγοράς, τούτο δε παρά το γεγονός ότι είχε λάβει σωρεία σημαντικών πληροφοριών για τις εξελίξεις αναφορικά με το νομοθετικό πλαίσιο και τον ανταγωνισμό. Ειδικότερα, η Επιτροπή παρέλειψε να λάβει υπόψη, πρώτον, την αυξανόμενη σημασία του φυσικού αερίου το οποίο έδινε σε μια επιχείρηση τη δυνατότητα να ανταγωνίζεται την προσφεύγουσα κατά τις ώρες χαμηλής ζήτησης, καθώς και τη θέση σε λειτουργία νέων μονάδων, δεύτερον, το γεγονός ότι, λαμβανομένης υπόψη της κατάστασης μειωμένης προσφοράς στη δευτερογενή αγορά, οι ώρες αιχμής, κατά τις οποίες όλες οι μονάδες ανταγωνίζονται με την προσφεύγουσα, καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας, τρίτον, την αυξανόμενη σημασία του λιθάνθρακα και, τέταρτον, το κόστος με το οποίο επιβαρύνονται οι λιγνιτικές μονάδες λόγω των εκπομπών ρύπων, με αποτέλεσμα το εν λόγω καύσιμο να καθίσταται ολοένα και λιγότερο ελκυστικό.
- 177 Η Επιτροπή αμφισβητεί τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας.
- 178 Πρώτον, επισημαίνεται ότι η προσφεύγουσα, καθόσον προσάπτει στην Επιτροπή ότι, στην προσβαλλόμενη απόφαση, στηρίχθηκε σε ξεπερασμένα στοιχεία και εκτιμήσεις, δεν προσδιορίζει κανένα πραγματικό στοιχείο που να διαπιστώθηκε με την εν λόγω απόφαση και το οποίο να είχε καταστεί παρωχημένο κατά την ημερομηνία εκδόσεώς της.
- 179 Δεύτερον, όσον αφορά τη σημασία του φυσικού αερίου και της θέσεως σε λειτουργία νέων μονάδων στη δευτερογενή αγορά, επισημαίνεται ότι, με την αιτιολογική σκέψη 67 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι, στο τέλος του 2006, η προσφεύγουσα είχε στην ιδιοκτησία της ποσοστό 90 % της εγκατεστημένης ισχύος ηλεκτροπαραγωγής στο ΕΔΣ, πράγμα το οποίο αυτή δεν αμφισβήτησε, ενώ οι ανταγωνιστές της διέθεταν μόλις δύο μονάδες παραγωγής με βάση το φυσικό αέριο και έναν ορισμένο αριθμό μικρών μονάδων συνδυασμένης παραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού και μονάδων που λειτουργούσαν με βάση ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.
- 180 Με την αιτιολογική σκέψη 68 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή διαπίστωσε επίσης, χωρίς να αντικρουσθεί από την Ελληνική Δημοκρατία ή την προσφεύγουσα, ότι η τελευταία είχε αποφασίσει, τον Νοέμβριο του 2007, να υποβάλει αίτηση αδείας για την κατασκευή νέων μονάδων, μεταξύ των οποίων δύο μονάδων που να λειτουργούν με καύση λιγνίτη, και ότι υπολόγιζε ότι το μερίδιό της εγκατεστημένης ισχύος στο διασυνδεδεμένο σύστημα θα παρέμενε άνω του 75 % μέχρι το 2011.
- 181 Η Επιτροπή διαπίστωσε περαιτέρω, με την αιτιολογική σκέψη 76 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι, βάσει των νομοθετικών διατάξεων που είχαν εφαρμογή στη διαδικασία χορηγήσεως αδειών ηλεκτροπαραγωγής μετά την απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, η προσφεύγουσα και

έντεκα επιχειρήσεις είχαν ζητήσει και λάβει τέτοιες άδειες για την κατασκευή νέων σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με βάση το φυσικό αέριο, μετά από πρόσκληση υποβολής προσφορών που προκηρύχθηκε από τη ΡΑΕ το 2001 και η οποία απέκλειε ιδίως τις λιγνιτικές μονάδες ηλεκτροπαραγωγής. Η Επιτροπή επισήμανε, επίσης, ότι από το 2001 εκδόθηκαν πρόσθετες άδειες για την κατασκευή μονάδων συνδυασμένου κύκλου.

- 182 Η Επιτροπή διαπίστωσε περαιτέρω, με την αιτιολογική σκέψη 77 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι ορισμένοι ανταγωνιστές της προσφεύγουσας είχαν υποβάλει τρεις αιτήσεις για την κατασκευή λιγνιτικών μονάδων ηλεκτροπαραγωγής οι οποίες όλες απορρίφθηκαν. Στην ίδια αιτιολογική σκέψη, η Επιτροπή επισήμανε ότι η ΗΡΩΝ είχε υποβάλει, το 2007, αίτηση για τη χορήγηση άδειας ηλεκτροπαραγωγής για μονάδα με μικτή καύση λιγνίτη και βιομάζας καθώς και για την παραχώρηση των δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως για το κοιτάσμα της Βεύης και ότι, κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, καμία απόφαση δεν είχε ακόμη ληφθεί. Κατά την Επιτροπή, τούτο αποδείκνυε, αφενός, το συμφέρον των ανταγωνιστών της προσφεύγουσας για την κατασκευή λιγνιτικών μονάδων ηλεκτροπαραγωγής και, αφετέρου, ότι, λόγω των τεχνικών χαρακτηριστικών των εν λόγω μονάδων, της διάρκειας ζωής τους και της σημασίας της επενδύσεως, η κατασκευή αυτών θα μπορούσε να επιτραπεί μόνον εφόσον οι ως άνω ανταγωνιστές θα είχαν στη διάθεσή τους σημαντικά κοιτάσματα, πράγμα που σημαίνει ότι αυτοί υποχρεούνταν να στραφούν πρωτίστως στο φυσικό αέριο προκειμένου να μπορούν να λειτουργήσουν στη δευτερογενή αγορά.
- 183 Επομένως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή εξέτασε τη δευτερογενή αγορά υπό το πρίσμα, αφενός, των γεγονότων που έλαβαν χώρα στην εν λόγω αγορά κατά το αμέσως προηγούμενο της εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως διάστημα, συμπεριλαμβανομένης, ιδίως, της υπάρξεως ορισμένων μονάδων που λειτουργούσαν με βάση το φυσικό αέριο και των οποίων η παραγωγή μπορούσε να ανταγωνιστεί αυτή της προσφεύγουσας, και, αφετέρου, των προβλέψεων περί θέσεως σε λειτουργία νέων μονάδων διαφόρων τεχνολογιών. Κατά συνέπεια, το γεγονός ότι η Επιτροπή έκρινε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, ότι ο λιγνίτης ήταν το πλέον ελκυστικό για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας καύσιμο στη δευτερογενή αγορά και ότι η σχεδόν αποκλειστική πρόσβαση της προσφεύγουσας στο εν λόγω καύσιμο μπορούσε να ενισχύσει τη δεσπόζουσα θέση της στην εν λόγω αγορά δεν οφείλεται σε ανεπαρκή συνεκτίμηση του ρόλου ορισμένων μονάδων ηλεκτροπαραγωγής που λειτουργούσαν ήδη ή που μπορούσαν να κατασκευαστούν, αλλά σε μια εκτίμηση των διαφόρων πραγματικών στοιχείων που διαπιστώθηκαν με την προσβαλλόμενη απόφαση η οποία είναι διαφορετική από αυτή την οποία πρότεινε η προσφεύγουσα. Ωστόσο, η προσφεύγουσα δεν διευκρινίζει τους λόγους για τους οποίους η περιεχόμενη στην προσβαλλόμενη απόφαση εκτίμηση είναι εσφαλμένη.
- 184 Τρίτον, όσον αφορά το υποτιθέμενο γεγονός ότι οι ώρες αιχμής καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας, επισημαίνεται, καταρχάς, ότι πρόκειται για επιχείρημα το οποίο ουδόλως τεκμηριώνεται. Συγκεκριμένα, η προσφεύγουσα συμπληρώνει το επιχείρημά της παραπέμποντας σε έγγραφο της δικογραφίας στα οποία αναφέρεται ότι η ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας αυξήθηκε με ετήσιο ρυθμό 5,4% κατά μέσο όρο μεταξύ 1997 και 2000, αλλά τα οποία δεν αποδεικνύουν ότι οι ώρες αιχμής αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος. Ωστόσο, ακόμη και αν υποθεθεί ότι το επιχείρημα αυτό αποδείχθηκε, τούτο δεν αρκεί για να γίνει δεκτό ότι, κατά το αμέσως προηγούμενο της εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως διάστημα, ο λιγνίτης δεν ήταν το πλέον ελκυστικό για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας καύσιμο στη δευτερογενή αγορά, στο μέτρο που η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί ότι υπάρχουν ώρες εκτός αιχμής κατά τις οποίες οι λιγνιτικές μονάδες ηλεκτροπαραγωγής λειτουργούν κατ' αποκλεισμό των λοιπών θερμοηλεκτρικών σταθμών, γεγονός που εξηγεί το ότι το ποσοστό της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται στη δευτερογενή αγορά από λιγνιτικές μονάδες είναι πολύ υψηλότερο σε σχέση με το ποσοστό εγκατεστημένης ισχύος των μονάδων αυτών (βλ. σκέψεις 70 και 167 ανωτέρω).
- 185 Τέταρτον, όσον αφορά την αυξανόμενη σημασία του λιθάνθρακα, αρκεί να υπομνησθεί ότι, κατά την ημερομηνία εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, καμία άδεια δεν είχε χορηγηθεί για μονάδες ηλεκτροπαραγωγής που να λειτουργούν με βάση αυτό το καύσιμο (βλ. σκέψη 169 ανωτέρω).

- 186 Τέλος, πέμπτον, όσον αφορά το κόστος με το οποίο επιβαρύνονται οι λιγνιτικές μονάδες λόγω των εκπομπών, επισημαίνεται ότι η προσφεύγουσα δεν προσδιορίζει το πραγματικό ύψος του και δεν διευκρινίζει τους λόγους για τους οποίους το κόστος αυτό θα καθιστούσε τον λιγνίτη λιγότερο ελκυστικό για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας καύσιμο. Ως επιχείρηση, ωστόσο, που παράγει ηλεκτρική ενέργεια από μονάδες οι οποίες χρησιμοποιούν πολύ διαφορετικές τεχνολογίες, η προσφεύγουσα είναι αναμφίβολα σε θέση να παράσχει στο Γενικό Δικαστήριο στοιχεία από τα οποία να αποδεικνύεται ότι η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στο ΕΔΣ με βάση τον λιγνίτη δεν είναι περισσότερο ελκυστική, από οικονομικής απόψεως, απ' ό,τι η παραγωγή με βάση άλλα καύσιμα.
- 187 Επομένως, η πρώτη αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

Επί της δεύτερης αιτιάσεως

- 188 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως καθόσον, με την προσβαλλόμενη απόφαση, δεν συνεκτίμησε τα μέτρα που είχε λάβει η Ελληνική Δημοκρατία για να περιορίσει το μερίδιο αγοράς της προσφεύγουσας το οποίο μειωνόταν συνεχώς από το 2001.
- 189 Η Επιτροπή αμφισβητεί τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας.
- 190 Πρέπει να υπομνησθεί ότι τα μέτρα που θεσπίστηκαν για τον περιορισμό του μεριδίου αγοράς της προσφεύγουσας στη δευτερογενή αγορά συνίστανται κατ' ουσίαν στον αποκλεισμό της από ορισμένους διαγωνισμούς σχετικά με την κατασκευή επιδοτούμενων μονάδων σκοπός των οποίων είναι να διασφαλίσουν επαρκή εφεδρική ισχύ (βλ. σκέψη 13 ανωτέρω). Μολονότι είναι, ασφαλώς, αληθές ότι οι υπερθεματιστές που αναδεικνύονται από τους διαγωνισμούς αυτούς θα είναι σε θέση να ανταγωνιστούν σε κάποιο βαθμό την προσφεύγουσα στη δευτερογενή αγορά, επισημαίνεται πάντως ότι τα μέτρα αυτά δεν παρέχουν πρόσβαση στους θερμοηλεκτρικούς σταθμούς που λειτουργούν με λιγνίτη και, επομένως, δεν μπορούν να εξαλείψουν την ανισότητα ευκαιριών μεταξύ της προσφεύγουσας και των ανταγωνιστών της.
- 191 Εξάλλου, πρέπει να υπομνησθεί ότι, μολονότι το μερίδιο αγοράς της προσφεύγουσας στη δευτερογενή αγορά μειώνεται, η μείωση αυτή πάντως δεν επηρεάζει τη δεσπόζουσα θέση της, στο μέτρο που η ίδια η προσφεύγουσα αναγνωρίζει ότι θα αντιπροσωπεύει περίπου 70 % της εγκατεστημένης ισχύος ηλεκτροπαραγωγής στην Ελλάδα μέχρι το 2011 (βλ. σκέψη 180 ανωτέρω).
- 192 Επιπλέον, η ελληνική νομοθεσία δεν θέτει κανένα όριο στην έκταση του συνολικού χαρτοφυλακίου της προσφεύγουσας, με αποτέλεσμα η χορήγηση νέων αδειών στην προσφεύγουσα να παραμένει δυνατή.
- 193 Επομένως, η υπό κρίση αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.
- 194 Υπό τις συνθήκες αυτές, το πέμπτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως και, επομένως, ο πρώτος λόγος στο σύνολό του πρέπει να απορριφθούν.

2. Επί του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως

- 195 Κατά πάγια νομολογία, η επιβαλλόμενη από το άρθρο 253 ΕΚ αιτιολογία πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στη φύση της οικείας πράξεως και πρέπει να διαφαίνεται από αυτήν κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο η συλλογιστική του θεσμικού οργάνου που εκδίδει την προσβαλλόμενη πράξη, κατά τρόπο που να καθιστά δυνατό στους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου και στο αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο να ασκεί τον έλεγχό του. Η υποχρέωση αιτιολογήσεως πρέπει να εκτιμάται αναλόγως των περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως, ιδίως του περιεχομένου της πράξεως, της φύσεως των προβαλλομένων λόγων και του συμφέροντος που έχουν ενδεχομένως στην παροχή διευκρινίσεων οι αποδέκτες ή άλλα πρόσωπα τα

οποία η πράξη αφορά άμεσα και ατομικά. Η αιτιολογία δεν απαιτείται να εξατομικεύει όλα τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία, καθόσον το ζήτημα αν η αιτιολογία μιας πράξεως ικανοποιεί τις απαιτήσεις του άρθρου 253 ΕΚ πρέπει να εκτιμάται όχι μόνο βάσει του περιεχομένου της πράξεως αλλά και του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται καθώς και του συνόλου των κανόνων δικαίου που διέπουν το σχετικό θέμα (βλ. απόφαση της 2ας Απριλίου 1998, Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France, C-367/95 P, EU:C:1998:154, σκέψη 63 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία· απόφαση της 4ης Ιουλίου 2006, Hoek Loos κατά Επιτροπής, T-304/02, EU:T:2006:184, σκέψη 58). Η Επιτροπή, κατά την αιτιολόγηση των αποφάσεων που εκδίδει προς εξασφάλιση της εφαρμογής των κανόνων του ανταγωνισμού, δεν υποχρεούται να λαμβάνει θέση επί όλων των επιχειρημάτων που προβάλλουν οι ενδιαφερόμενοι προς στήριξη του αιτήματός τους, αλλά αρκεί να εκθέτει τα πραγματικά περιστατικά και τις νομικές εκτιμήσεις που είναι ουσιώδεις για την όλη οικονομία της απόφασης (βλ. αποφάσεις της 29ης Ιουνίου 1993, Asia Motor France κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-7/92, EU:T:1993:52, σκέψη 31, και της 27ης Νοεμβρίου 1997, Tremblay κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-224/95, EU:T:1997:187, σκέψη 57).

- 196 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν τήρησε την υποχρέωση αιτιολογήσεως στην προσβαλλόμενη απόφαση. Πρώτον, η Επιτροπή βασίστηκε σε στοιχεία προγενέστερα της καθιέρωσης του συστήματος της υποχρεωτικής ημερήσιας αγοράς και άλλων σημαντικών εξελίξεων στη δευτερογενή αγορά. Δεύτερον, δεν διευκρίνισε με ποιο τρόπο τα υφιστάμενα δικαιώματά της για την εκμετάλλευση του λιγνίτη μπορούσαν να οδηγήσουν σε επέκταση της δεσποζουσας θέσης της στη δευτερογενή αγορά. Συναφώς, η προσφεύγουσα διερωτάται ως προς την έννοια των «πρωτογενών καυσίμων» που μνημονεύεται στο άρθρο 1 της προσβαλλομένης απόφασης και ως προς το γεγονός ότι η Επιτροπή χρησιμοποίησε «τμήματα μόνο των αγορών που η ίδια φέρεται να έχει προσδιορίσει». Τρίτον, η Επιτροπή δεν διευκρίνισε ούτε το είδος της κατάχρησης, πραγματικής ή δυνητικής, στην οποία προέβη η προσφεύγουσα ούτε τον τρόπο με τον οποίο το υψηλό μερίδιό της στην πρωτογενή αγορά θα μπορούσε να οδηγήσει σε παράβαση του άρθρου 82 ΕΚ, λαμβανομένου υπόψη ότι ο λιγνίτης δεν συνιστά απολύτως απαραίτητο συντελεστή παραγωγής (essential facility) για την παραγωγή ηλεκτρισμού και ότι οι ανταγωνιστές της έχουν επαρκή πρόσβαση στην εν λόγω αγορά, ούτε, τέλος, σε ποιο βαθμό ζημιώνονται τα συμφέροντα των καταναλωτών.
- 197 Η Ελληνική Δημοκρατία από την πλευρά της, χωρίς να αφιερώνει ειδικό κεφάλαιο του υπομνήματος παρεμβάσεώς της στην εξέταση της αιτιολογίας της προσβαλλομένης απόφασης, διατυπώνει διάφορες παρατηρήσεις αναφορικά με το ζήτημα αυτό. Ειδικότερα, υποστηρίζει ότι το άρθρο 1 της προσβαλλομένης απόφασης είναι πλημμελώς διατυπωμένο και αντιφατικό όσον αφορά την έννοια των «πρωτογενών καυσίμων» καθώς και την παραπομπή στο άρθρο 3, παράγραφος 3, του νόμου 134/1975, το οποίο δεν εμφανίζεται στο σώμα της προσβαλλομένης απόφασης, με μόνη εξαίρεση την αιτιολογική της σκέψη 23. Ομοίως, η Επιτροπή δεν αιτιολογεί επαρκώς το γενικό επιχειρήματός της αναφορικά με τη σημασία του λιγνίτη στην Ελλάδα και το συνακόλουθο συμφέρον των ανταγωνιστών της προσφεύγουσας, παρά το γεγονός ότι το επιχειρήμα αυτό είχε αναλυθεί διεξοδικότερα στο πλαίσιο ενός άρθρου που είχε συνταχθεί από υπαλλήλους της Γενικής Διευθύνσεως της Ανταγωνισμού.
- 198 Η Επιτροπή αμφισβητεί τα επιχειρήματα αυτά.
- 199 Κατά πρώτον, επισημαίνεται ότι ένα μέρος των επιχειρημάτων που προέβαλε η προσφεύγουσα δεν αφορά πλημμέλειες ή ανεπάρκεια της αιτιολογίας της προσβαλλομένης απόφασης. Πρόκειται για τα επιχειρήματα με τα οποία προβάλλεται ότι η Επιτροπή στηρίχθηκε σε στοιχεία προγενέστερα της καθιέρωσης του συστήματος της υποχρεωτικής ημερήσιας αγοράς.
- 200 Πράγματι, τα επιχειρήματα αυτά ταυτίζονται, στην πραγματικότητα, με τις επικρίσεις που αφορούν το βάσιμο της προσβαλλομένης απόφασης. Ωστόσο, η υποχρέωση αιτιολογήσεως των αποφάσεων αποτελεί ουσιώδη τύπο που πρέπει να διακρίνεται από το ζήτημα του βασίμου της αιτιολογίας, η οποία αφορά την ουσιαστική νομιμότητα της επίδικης πράξεως. Η αιτιολογία μιας απόφασης συνίσταται στην επίσημη έκθεση των λόγων στους οποίους στηρίζεται η απόφαση αυτή. Αν η αιτιολογία πάσχει από σφάλματα, αυτά πλήττουν την ουσιαστική νομιμότητα της απόφασης, αλλά

όχι την αιτιολογία της, η οποία μπορεί να είναι επαρκής αν και προβάλλει εσφαλμένους λόγους (βλ. απόφαση της 10ης Ιουλίου 2008, Bertelsmann και Sony Corporation of America κατά Impala, C-413/06 P, EU:C:2008:392, σκέψη 181 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Παρατηρείται, εξάλλου, ότι τα επιχειρήματα αυτά προβλήθηκαν, εξετάστηκαν και απορρίφθηκαν ήδη στο πλαίσιο του πρώτου λόγου ακυρώσεως.

- 201 Ακόμη δε και αν γίνει δεκτό ότι τα επιχειρήματα αυτά πρέπει να εκληφθούν υπό την έννοια ότι η προσφεύγουσα προσάπτει γενικά στην Επιτροπή ότι δεν αιτιολόγησε επαρκώς την απόφασή της, στο μέτρο που δεν επικαλέστηκε στοιχεία μεταγενέστερα του 2005, η αιτίαση αυτή είναι αβάσιμη. Συγκεκριμένα, στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή εκθέτει κατά το ουσιώδες περιεχόμενό τους στοιχεία των ετών 2006 και 2007 τα οποία, ως επί το πλείστον, διαβιβάστηκαν σε αυτή στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας και τα οποία προκύπτουν από τις επιστολές της Ελληνικής Δημοκρατίας της 19ης Ιουνίου 2006 και της 24ης Ιανουαρίου 2007 καθώς και από τις επιστολές της προσφεύγουσας της 19ης Ιανουαρίου και της 4ης Απριλίου 2007.
- 202 Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή, στις αιτιολογικές σκέψεις 32 και 34 της προσβαλλομένης αποφάσεως, αναφέρεται σε νέα στοιχεία τα οποία περιήλθαν σε γνώση της ιδίως με τις ως άνω επιστολές και τα οποία αφορούν την προκήρυξη διαγωνισμών για την παραχώρηση δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως για τα κοιτάσματα της Δράμας, της Ελασσόνας, της Βεύης και της Βεγόρας. Στις αιτιολογικές σκέψεις 48 και 49 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή εξετάζει τον αντίκτυπο των νέων κανόνων της δευτερογενούς αγοράς καθώς και τις πλέον πρόσφατες πληροφορίες που έλαβε αναφορικά με τη δραστηριότητα εκμεταλλεύσεως του λιγνίτη εκ μέρους της προσφεύγουσας. Στις αιτιολογικές σκέψεις 53 και 54 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή συνεκτιμά τις εξελίξεις όσον αφορά τη χρήση του λιγνίτη ως καυσίμου για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας κατά το αμέσως προηγούμενο της εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως διάστημα. Στην αιτιολογική σκέψη 58 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή εξετάζει την εξέλιξη της συνολικής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας, συμπεριλαμβανομένου του ποσοστού των εισαγωγών, στη δευτερογενή αγορά, υπό το πρίσμα των τελευταίων στοιχείων που της κοινοποιήθηκαν. Στις αιτιολογικές σκέψεις 68, 76, 77, 80 και 81 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή, υπό το πρίσμα των εν λόγω στοιχείων, εξετάζει την εγκατεστημένη ισχύ ηλεκτροπαραγωγής στο ΕΔΣ, καθώς και τις άδειες που χορηγήθηκαν για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και για την κατασκευή νέων μονάδων. Τέλος, στην αιτιολογική σκέψη 73 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή εξετάζει την ισχύ ηλεκτροπαραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας κατά το αμέσως προηγούμενο της εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως διάστημα.
- 203 Ομοίως, η Επιτροπή έλαβε υπόψη την επιστολή της Ελληνικής Δημοκρατίας της 24ης Ιανουαρίου 2007 κατά την κατάρτιση των πινάκων αριθ. 5 και 16 που περιλαμβάνονται στην προσβαλλόμενη απόφαση και περιέχουν, αντιστοίχως, τον κατάλογο των κοιτασμάτων λιγνίτη και τον κατάλογο των μονάδων που λειτουργούν με βάση τον λιγνίτη στην Ελλάδα. Επιπροσθέτως, δεν αμφισβητείται ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη την καθιέρωση, από το 2005, της υποχρεωτικής ημερήσιας αγοράς, την οποία παρουσίασε με τις αιτιολογικές σκέψεις 103 έως 109 της προσβαλλομένης αποφάσεως και στην οποία αναφέρθηκε στο πλαίσιο της εκτιμήσεώς της, ιδίως, με τις αιτιολογικές σκέψεις 164 έως 166 της προσβαλλομένης αποφάσεως. Τέλος, στις αιτιολογικές σκέψεις 191 έως 237 της εν λόγω αποφάσεως εξετάζονται διάφορα επιχειρήματα που προβλήθηκαν κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, αντιστοίχως, από την προσφεύγουσα, με τις επιστολές της 19ης Ιανουαρίου και της 4ης Απριλίου 2007, και από την Ελληνική Δημοκρατία, με την επιστολή της 24ης Ιανουαρίου 2007.
- 204 Κατά δεύτερον, πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμα τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας που αναφέρονται ρητώς στην έλλειψη ή την ανεπάρκεια της αιτιολογίας της προσβαλλομένης αποφάσεως.
- 205 Συγκεκριμένα, πρώτον, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να υποστηρίξει ότι η Επιτροπή δεν διευκρίνισε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, τον τρόπο με τον οποίο τα υφιστάμενα δικαιώματα εκμεταλλεύσεως του λιγνίτη μπορούσαν να οδηγήσουν σε διατήρηση της δεσπόζουσας θέσης της προσφεύγουσας στη δευτερογενή αγορά. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή καταρχάς υπενθύμισε, με την αιτιολογική σκέψη 157

της προσβαλλομένης απόφασης, τη νομολογία σχετικά με την παράβαση του άρθρου 86, παράγραφος 1, ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 82 ΕΚ. Εν συνεχεία, ανέλυσε διεξοδικά την υπό κρίση περίπτωση με τις αιτιολογικές σκέψεις 158 έως 188 της εν λόγω απόφασης. Τέλος, με τις αιτιολογικές σκέψεις 189 και 190 της προσβαλλομένης απόφασης, η Επιτροπή εφάρμοσε την εν λόγω νομολογία στην υπό κρίση περίπτωση. Στο πλαίσιο αυτό, διευκρίνισε τους λόγους για τους οποίους, με τη διατήρηση οιονεί μονοπωλιακών δικαιωμάτων για την αναζήτηση και εκμετάλλευση λιγνίτη υπέρ της προσφεύγουσας η οποία κατείχε δεσπόζουσα θέση στην πρωτογενή αγορά, η Ελληνική Δημοκρατία της παρέσχε τη δυνατότητα να διατηρήσει επίσης τη δεσπόζουσα θέση της στη δευτερογενή αγορά, τούτο δε κατά παραβίαση των κανόνων περί ανταγωνισμού της Συνθήκης.

- 206 Δεύτερον, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να υποστηρίξει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν αιτιολογείται όσον αφορά την έννοια των «πρωτογενών καυσίμων» στην οποία αναφέρεται το άρθρο 1 της εν λόγω απόφασης. Καταρχάς, η συλλογιστική της Επιτροπής και το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει με την αιτιολογική σκέψη 238 της προσβαλλομένης απόφασης επιτρέπουν να γίνει, χωρίς δυσκολία, κατανοητό το επίμαχο άρθρο, μεταξύ δε άλλων και το γεγονός ότι, παρά την, ατυχή πράγματι, χρήση του πληθυντικού, η Επιτροπή, οσάκις χρησιμοποιεί την έκφραση «πρωτογενή καύσιμα» αναφέρεται στον λιγνίτη. Πράγματι, με τη χρήση των όρων αυτών, η οποία δεν έχει τεχνική έννοια, η Επιτροπή θέλησε απλώς να υπογραμμίσει τη σημασία και τον ουσιώδη ρόλο του λιγνίτη στις επίμαχες αγορές (βλ. σκέψη 81 ανωτέρω).
- 207 Επιπλέον, μολονότι ο όρος «καύσιμο» χρησιμοποιείται σε ορισμένα σημεία στην προσβαλλόμενη απόφαση προκειμένου περί των λοιπών καυσίμων όπως το πετρέλαιο ή το φυσικό αέριο, εντούτοις γενικώς, στην εν λόγω απόφαση, συνδέεται με τον λιγνίτη, μεταξύ άλλων για τον προσδιορισμό του, όπως για παράδειγμα στις αιτιολογικές σκέψεις 12, 14, 41, 42, 88 και 161. Κατά συνέπεια, το επιχείρημα της προσφεύγουσας σχετικά με την έλλειψη αιτιολογίας όσον αφορά την έννοια των «πρωτογενών καυσίμων» πρέπει να απορριφθεί.
- 208 Τρίτον, όσον αφορά την προβαλλόμενη έλλειψη αιτιολογήσεως στην προσβαλλόμενη απόφαση της χρήσεως από την Επιτροπή «τμημάτων μόνο των αγορών που η ίδια [προσδιόρισε] με την [εν λόγω] απόφαση», διαπιστώνεται ότι η προσφεύγουσα δεν προβάλλει κανένα στοιχείο προς στήριξη του επιχειρήματος αυτού.
- 209 Εν πάση περιπτώσει, με τις αιτιολογικές σκέψεις 162 έως 166 της προσβαλλομένης απόφασης, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι μέχρι την καθιέρωση της υποχρεωτικής ημερήσιας αγοράς, το τμήμα της αγοράς που αφορούσε την παραγωγή και χονδρική προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας, στην πράξη, αντιστοιχούσε στην προμήθεια εγχώρια παραγόμενης καθώς και εισαγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας σε επιλέγοντες πελάτες και ότι το τμήμα αυτό ήταν ενωμένο με το τμήμα αγοράς που αφορούσε την προμήθεια σε επίπεδο λιανικής. Η Επιτροπή επισήμανε ότι από την καθιέρωση αυτή και μετά, αντιθέτως, επήλθε ένας διαχωρισμός, δεδομένου ότι συγκροτήθηκε η αγορά χονδρικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία αντιστοιχούσε αποκλειστικά στην πρώην αγορά ηλεκτροπαραγωγής και προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σε επιλέγοντες πελάτες.
- 210 Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη την ανωτέρω εξέλιξη και αναφερόμενη στη δευτερογενή αγορά, έκρινε ότι η ανάλυση της αγοράς ηλεκτροπαραγωγής και προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας στους επιλέγοντες πελάτες η οποία περιλαμβανόταν στις προειδοποιητικές επιστολές και βασιζόταν στα δεδομένα που της είχαν κοινοποιήσει μέχρι τότε η προσφεύγουσα και η Ελληνική Δημοκρατία οδηγούσε σε συμπεράσματα ίδια με εκείνα της ανάλυσης που θα μπορούσε να είχε διεξαχθεί για τη δυνητική τότε δευτερογενή αγορά. Επομένως, η Επιτροπή επικαλέστηκε, εν πάση περιπτώσει, επαρκή συναφώς αιτιολογία.
- 211 Τέταρτον, το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι η προσβαλλόμενη απόφαση ουδόλως αιτιολογούσε την κατάχρηση, πραγματική ή δυνητική, στην οποία οδηγούσε η φερόμενη επέκταση της δεσπόζουσας θέσης πρέπει ομοίως να απορριφθεί ως αβάσιμο. Συγκεκριμένα, από τις αιτιολογικές σκέψεις 185 έως 189 της προσβαλλομένης απόφασης προκύπτει ότι η Επιτροπή προέβη σε ανάλυση

των επίδικων μέτρων διευκρινίζοντας τους λόγους για τους οποίους η Ελληνική Δημοκρατία, με την παραχώρηση στην προσφεύγουσα προνομιακής προσβάσεως στην πλέον ελκυστική πηγή ενέργειας στην Ελλάδα, της παρέσχε τη δυνατότητα να διατηρήσει ή να ενισχύσει τη δεσπόζουσα θέση της στη δευτερογενή αγορά. Η Επιτροπή διευκρίνισε επίσης ότι τα μέτρα αυτά είχαν ως αποτέλεσμα να παρεμποδίσουν την είσοδο νέων ανταγωνιστών στην αγορά και να δημιουργήσουν με τον τρόπο αυτό μια κατάσταση άνισων ευκαιριών μεταξύ των διαφόρων επιχειρήσεων με αποτέλεσμα τη στρέβλωση του ανταγωνισμού, κατά παραβίαση των κανόνων της Συνθήκης. Εξάλλου, η Επιτροπή συμπλήρωσε την ανάλυσή της με τις αιτιολογικές σκέψεις 199, 223 και 238 της προσβαλλομένης αποφάσεως. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή σαφώς διευκρίνισε το είδος της παραβιάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού την οποία εντόπισε εν προκειμένω, ήτοι παράβαση του άρθρου 86, παράγραφος 1, ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 82 ΕΚ.

- 212 Πέμπτον, πρέπει να απορριφθεί το επιχείρημα της προσφεύγουσας με το οποίο προβάλλεται ότι η Επιτροπή δεν διευκρινίζει επαρκώς, στην προσβαλλόμενη απόφαση, πώς το υψηλό μερίδιο της προσφεύγουσας στην αγορά του λιγνίτη, ο οποίος δεν συνιστά απολύτως απαραίτητο συντελεστή παραγωγής ηλεκτρισμού και στην αγορά του οποίου οι ανταγωνιστές της έχουν επαρκή πρόσβαση, μπορεί να οδηγήσει σε παράβαση του άρθρου 82 ΕΚ, ούτε τους λόγους για τους οποίους τα δικαιώματα της προσφεύγουσας όσον αφορά τον λιγνίτη θίγουν τα συμφέροντα των καταναλωτών.
- 213 Συγκεκριμένα, αφενός, η Επιτροπή διαπίστωσε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, ότι, όσον αφορά τους ανταγωνιστές της προσφεύγουσας στη δευτερογενή αγορά, η πρόσβαση σε σημαντικές ποσότητες λιγνίτη δεν διασφαλιζόταν και ότι για τον λόγο αυτό οι ως άνω ανταγωνιστές και η προσφεύγουσα βρίσκονταν σε κατάσταση ανισότητας ευκαιριών, λαμβανομένου υπόψη ότι ο λιγνίτης ήταν το πλέον ελκυστικό καύσιμο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στη δευτερογενή αγορά. Κατά συνέπεια, η συλλογιστική της Επιτροπής ήταν σαφής και μπορούσε να αμφισβητηθεί από την προσφεύγουσα, πράγμα εξάλλου το οποίο αυτή δεν παρέλειψε να πράξει.
- 214 Αφετέρου, από τη νομολογία προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν υποχρεούται, για τη διαπίστωση της υπάρξεως παραβάσεως του άρθρου 86, παράγραφος 1, ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 82 ΕΚ, να αποδεικνύει την επίπτωση της παραβάσεως αυτής στα συμφέροντα των καταναλωτών (βλ. αναιρετική απόφαση, σκέψη 68).
- 215 Τρίτον, όσον αφορά τις παρατηρήσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας, πρέπει καταρχάς να απορριφθεί η σχετική με την έννοια των «πρωτογενών καυσίμων» στην οποία δόθηκε ήδη απάντηση προηγουμένως (βλ. σκέψη 206 ανωτέρω). Πρέπει επίσης να θεωρηθεί αβάσιμη αυτή η οποία αφορά το άρθρο 3, παράγραφος 3, του νόμου 134/1975. Αντίθετα προς ό,τι υποστηρίζει η Ελληνική Δημοκρατία, το περιεχόμενο του άρθρου αυτού παρατίθεται δύο φορές, στις αιτιολογικές σκέψεις 21 και 39 της προσβαλλομένης αποφάσεως. Εξάλλου, η Επιτροπή αναφέρεται ρητώς στις εν λόγω διατάξεις κατ'επανάληψη, ιδίως στις αιτιολογικές σκέψεις 18, 22, 23, 30, 38, 41, 42, 117, 131, 184 και 237 της προσβαλλομένης αποφάσεως.
- 216 Επιπροσθέτως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η προσβαλλόμενη απόφαση διευκρινίζει επαρκώς τους λόγους στους οποίους η Επιτροπή στήριξε το συμπέρασμά της αναφορικά με τη σημασία του λιγνίτη στην Ελλάδα, όπως προκύπτει από την υποσημείωση 255 και τις αιτιολογικές σκέψεις 212 έως 215 και 221 έως 223 της εν λόγω αποφάσεως. Τέλος, το γεγονός ότι υπάλληλοι της Επιτροπής δημοσίευσαν σε νομικό περιοδικό ένα άρθρο το οποίο αφορούσε την προσβαλλόμενη απόφαση δεν μπορεί, ανεξαρτήτως του περιεχομένου του εν λόγω άρθρου, να ληφθεί υπόψη κατά την εκτίμηση της αιτιολογίας της εν λόγω αποφάσεως.
- 217 Κατόπιν των ανωτέρω, ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

3. Επί του τρίτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται, αφενός, παραβίαση των αρχών της ασφάλειας δικαίου, της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της προστασίας της ιδιωτικής περιουσίας και, αφετέρου, κατάχρηση εξουσίας

- 218 Ο υπό κρίση λόγος ακυρώσεως περιλαμβάνει τρία σκέλη τα οποία αφορούν, το πρώτο, παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, το δεύτερο, παραβίαση της αρχής της προστασίας της ιδιωτικής περιουσίας και, το τρίτο, κατάχρηση εξουσίας.
- 219 Μολονότι στον τίτλο του λόγου ακυρώσεως γίνεται λόγος για παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου, εντούτοις η προσφεύγουσα δεν προβάλλει επιχειρήματα που να στηρίζουν ειδικώς την ύπαρξη τέτοιας παραβιάσεως. Κατά συνέπεια, αρκεί συναφώς να δοθεί απάντηση στα επιχειρήματα που αφορούν την προβαλλόμενη παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

Επί του πρώτου σκέλους, το οποίο αφορά παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης

- 220 Η προσφεύγουσα, υποστηριζόμενη από την Ελληνική Δημοκρατία, προβάλλει ότι η Επιτροπή, με την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως, παραβίασε την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, πράγμα το οποίο η Επιτροπή αμφισβητεί.
- 221 Προς στήριξη του επιχειρηματός της, η προσφεύγουσα, πρώτον, επισημαίνει ότι η Επιτροπή επέκρινε την εκ μέρους της συγκέντρωση δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως λιγνίτη για πρώτη φορά με την προσβαλλόμενη απόφαση. Η επί δεκαετίες αδράνεια της Επιτροπής είχε καθυστερήσει την προσφεύγουσα αναφορικά με τη νομιμότητα της καταστάσεώς της.
- 222 Ως προς το σημείο αυτό, επισημαίνεται ότι, καθόσον ουδείς μπορεί να επικαλεστεί παραβίαση της αρχής προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης ελλείψει συγκεκριμένων διαβεβαιώσεων εκ μέρους της διοικήσεως (βλ. απόφαση της 22ας Μαΐου 2007, Mebrum κατά Επιτροπής, T-216/05, EU:T:2007:148, σκέψη 105 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), η προσφεύγουσα δεν μπορούσε να στηρίξει τη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη της στην απλή αδράνεια της Επιτροπής.
- 223 Ως εκ περισσού, πρέπει να υπομνησθεί, αφενός, ότι οι επιχειρηματίες δεν μπορούν να τρέφουν δικαιολογημένα προσδοκίες ως προς τη διατήρηση μιας υφισταμένης καταστάσεως, η οποία μπορεί να μεταβληθεί στο πλαίσιο της ασκήσεως της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτουν τα θεσμικά όργανα της Ένωσης (απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 1990, Delacre κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-350/88, EU:C:1990:71, σκέψη 33) και, αφετέρου, ότι η Επιτροπή διαθέτει ευρεία εξουσία εκτιμήσεως όσον αφορά τη σκοπιμότητα κινήσεως διαδικασίας κατά κράτους μέλους το οποίο παρέβη τις διατάξεις του άρθρου 86, παράγραφος 1, ΕΚ (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 1994, Ladbroke κατά Επιτροπής, T-32/93, EU:T:1994:261, σκέψεις 37 και 38, και διάταξη της 23ης Ιανουαρίου 1995, Bilanzbuchhalter κατά Επιτροπής, T-84/94, EU:T:1995:9, σκέψη 31 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Επομένως, ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή δεν κίνησε διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 86 ΕΚ σε συνδυασμό με το άρθρο 82 ΕΚ όσον αφορά τα επίδικα μέτρα, μολονότι αυτά ήταν γνωστά, τούτο δεν αρκούσε για να δημιουργήσει στην προσφεύγουσα δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ως προς το ότι τέτοια διαδικασία δεν επρόκειτο να κινηθεί στο μέλλον.
- 224 Δεύτερον, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή, στο πλαίσιο της αποφάσεως C(2002) 3729 τελικό – Κρατική ενίσχυση N 133/2001 – Ελλάδα, Καθεστώς αντιστάθμισης του υπερβάλλοντος κόστους στην Ελλάδα, ενέκρινε επιχορήγηση που παρασχέθηκε υπέρ αυτής από την Ελληνική Δημοκρατία για την απελευθέρωση της δευτερογενούς αγοράς, προκειμένου να ληφθούν υπόψη ορισμένα «υπερβάλλοντα κόστη». Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή έκρινε ότι οι περισσότερες

επενδύσεις στις μονάδες ηλεκτροπαραγωγής από λιγνίτη δεν περιλάμβαναν τέτοια κόστη. Επομένως, η προσφεύγουσα μπορούσε εύλογα να προσδοκά ότι θα συνέχιζε να ασκεί ελεύθερα τη δραστηριότητά της ώστε να αποσβέσει πλήρως τις επενδύσεις αυτές.

- 225 Συναφώς, επισημαίνεται ότι η έγκριση από την Επιτροπή της επιχορηγήσεως περί της οποίας γίνεται λόγος στη σκέψη 224 ανωτέρω αφορούσε την καταβολή αποζημιώσεων εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας υπέρ της προσφεύγουσας για την αντιστάθμιση των επενδύσεων στις οποίες αυτή προέβη στις λιγότερο ανταγωνιστικές μονάδες του ΕΔΣ, ήτοι σε άλλες μονάδες πέραν των λιγνιτικών, με εξαίρεση κάποιους μικρούς σταθμούς. Εξάλλου, η Επιτροπή επισήμανε, χωρίς να αντικρουσθεί ως προς το σημείο αυτό, ότι καμία επιχορήγηση δεν της είχε κοινοποιηθεί όσον αφορά τους σταθμούς της προσφεύγουσας που χρησιμοποιούν λιγνίτη, με αποτέλεσμα η κατάσταση αναφορικά με τους εν λόγω σταθμούς να μην έχει αξιολογηθεί. Κατά συνέπεια, η νομιμότητα των επίδικων μέτρων δεν εξετάστηκε τυπικά και δεν αποτέλεσε σιωπηρή προϋπόθεση για την έγκριση του σχεδίου καταβολής των επίμαχων επιχορηγήσεων.
- 226 Επομένως, η έκδοση από την Επιτροπή της αποφάσεως της οποίας μνεία γίνεται στη σκέψη 224 ανωτέρω δεν μπορούσε να δημιουργήσει στην προσφεύγουσα δικαιολογημένη εμπιστοσύνη όσον αφορά τη μη επίκληση από την Επιτροπή των άρθρων 86 και 82 ΕΚ προκειμένου περί των επίδικων μέτρων.
- 227 Τρίτον, η προσφεύγουσα επαναλαμβάνει ότι ποτέ δεν είχε υπάρξει αίτημα προς αυτή για να προμηθεύσει λιγνίτη σε ανταγωνιστές και υποστηρίζει ότι η δραστηριότητά της δεν έχει καμία αρνητική επίπτωση στον καταναλωτή. Ουδόλωσ όμως προκύπτει ότι τα γεγονότα αυτά, ακόμη και αν υποθεθεί ότι αποδεικνύονται, μπορούσαν να έχουν δημιουργήσει στην προσφεύγουσα δικαιολογημένη εμπιστοσύνη αναφορικά με τη νομιμότητα των επίδικων μέτρων.
- 228 Υπό τις συνθήκες αυτές, το υπό κρίση σκέλος πρέπει να απορριφθεί.

Επί του δεύτερου σκέλους, το οποίο αφορά παραβίαση της αρχής της προστασίας της ιδιωτικής περιουσίας

- 229 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση επιβάλλει στην Ελληνική Δημοκρατία να λάβει μέτρα προς αφαίρεση ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων της και, επομένως, συνιστά παρέμβαση η οποία θίγει την ίδια την ύπαρξή τους, πράγμα το οποίο η Επιτροπή αμφισβητεί.
- 230 Συναφώς, αρκεί να υπομνησθεί ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν επιβάλλει στην Ελληνική Δημοκρατία να θεσπίσει κανένα συγκεκριμένο μέτρο. Πράγματι, στην αιτιολογική σκέψη 248 της εν λόγω αποφάσεως, η Επιτροπή περιορίζεται να αναφέρει ότι επιβάλλεται να θεσπισθούν μέτρα που να διασφαλίζουν ότι οι ανταγωνιστές της προσφεύγουσας θα αποκτήσουν επαρκή πρόσβαση στον λιγνίτη. Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι είναι ευθύνη της Ελληνικής Δημοκρατίας να καθορίσει τα μέτρα που πρέπει να θεσπισθούν συναφώς και ότι η ίδια απλώς ενδεικτικά αναφέρει δύο παραδείγματα. Μεταξύ αυτών, η Επιτροπή αναφέρει, ασφαλώς, τη μεταβίβαση δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως ορισμένων κοιτασμάτων λιγνίτη από την προσφεύγουσα στους ανταγωνιστές της καθώς και τη μεταβίβαση των κοντινών προς τα εν λόγω κοιτάσματα μονάδων παραγωγής. Εντούτοις, η Επιτροπή αναφέρει επίσης και τη χορήγηση στους ανταγωνιστές της προσφεύγουσας δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως κοιτασμάτων τα οποία δεν έχουν ακόμη παραχωρηθεί. Το μέτρο αυτό, πάντως, δεν συνεπάγεται καμία προσβολή των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων της προσφεύγουσας, έστω και αν η Επιτροπή επισήμανε, στην αιτιολογική σκέψη 250 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι θα έπρεπε να συνοδεύεται από μεταβατικές ρυθμίσεις ικανές να θέσουν τέλος στην παράβαση σε διάστημα μικρότερο από εκείνο που απαιτείται, αφενός, για την έναρξη της εκμεταλλεύσεως κοιτάσματος το οποίο δεν έχει ακόμη παραχωρηθεί και, αφετέρου, για την κατασκευή σχετικής με το κοιτάσμα αυτό μονάδας ηλεκτροπαραγωγής.

231 Εξάλλου, ακόμη και αν υποθεθεί ότι η Ελληνική Δημοκρατία θα αποφάσιζε να θεσπίσει τελικώς μέτρα τα οποία θα μπορούσαν να θεωρηθούν ότι θίγουν τα ιδιοκτησιακά δικαιώματα της προσφεύγουσας, μια τέτοια απόφαση δεν θα ήταν κατ' ανάγκην παράνομη. Πράγματι, το δικαίωμα ιδιοκτησίας, το οποίο περιλαμβάνεται μεταξύ των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης, δεν είναι απόλυτο, καθόσον μπορούν να επιβάλλονται περιορισμοί στην άσκησή του, υπό την προϋπόθεση ότι οι περιορισμοί αυτοί ανταποκρίνονται πράγματι προς σκοπούς γενικού συμφέροντος τους οποίους επιδιώκει η Ένωση και δεν συνιστούν, σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό, δυσανάλογη και ανεπίτρεπτη παρέμβαση που να θίγει την ίδια την υπόσταση των αναγνωριζόμενων συναφώς δικαιωμάτων (απόφαση της 23ης Οκτωβρίου 2003, Van den Bergh Foods κατά Επιτροπής, T-65/98, EU:T:2003:281, σκέψη 170).

232 Επομένως, το υπό κρίση σκέλος πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τρίτου σκέλους, το οποίο αφορά κατάχρηση εξουσίας

233 Κατά πάγια νομολογία, απόφαση θεωρείται εκδοθείσα κατά κατάχρηση εξουσίας μόνον όταν προκύπτει, βάσει αντικειμενικών, κρίσιμων και συγκλινουσών ενδείξεων, ότι έχει εκδοθεί με αποκλειστικό ή, τουλάχιστον, πρωταρχικό σκοπό διαφορετικό από αυτόν τον οποίο επικαλείται (βλ. απόφαση της 6ης Απριλίου 1995, Ferriere Nord κατά Επιτροπής, T-143/89, EU:T:1995:64, σκέψη 68 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

234 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή προέβη σε κατάχρηση εξουσίας καθόσον προσπάθησε να διαχωρίσει τη δραστηριότητα ηλεκτροπαραγωγής της προσφεύγουσας από την υπόλοιπη δραστηριότητά της, καίτοι οι νομοθετικές πρωτοβουλίες της Επιτροπής για να επιτύχει τον διαχωρισμό αυτό προκειμένου περί των πρώην μονοπωλίων στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας δεν είχαν καταλήξει σε αποτέλεσμα λόγω της αντίδρασης των κρατών μελών. Αντιθέτως, η Επιτροπή δεν ενήργησε με τον ίδιο τρόπο στην περίπτωση άλλων παρόμοιων καταστάσεων σε άλλα κράτη μέλη.

235 Το επιχείρημα της προσφεύγουσας, το οποίο η Επιτροπή αμφισβητεί, στερείται πραγματικής βάσεως.

236 Συγκεκριμένα, η Επιτροπή, με την προσβαλλόμενη απόφαση, δεν επιδίωξε τον διαχωρισμό των δραστηριοτήτων της προσφεύγουσας στους τομείς της εκμεταλλεύσεως των κοιτασμάτων λιγνίτη και της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Απλώς διαπίστωσε ότι σε βάρος των ανταγωνιστών της προσφεύγουσας στη δευτερογενή αγορά υφίστατο κατάσταση ανισότητας ευκαιριών λόγω μιας πραγματικής καταστάσεως την οποία είχε δημιουργήσει η Ελληνική Δημοκρατία και ζήτησε από αυτή να τη διορθώσει διασφαλίζοντας στους εν λόγω ανταγωνιστές επαρκή πρόσβαση στα δημόσια κοιτάσματα λιγνίτη.

237 Όσον αφορά την περίπτωση ότι, στον τομέα της ενέργειας, άλλα κράτη μέλη είχαν παραβεί τις υποχρεώσεις που υπέχουν από τους κανόνες περί ανταγωνισμού της Συνθήκης, αυτή δεν αρκεί για να απαλλάξει την Ελληνική Δημοκρατία από την τήρηση των εν λόγω υποχρεώσεων. Εν πάση περιπτώσει, η φερόμενη αδράνεια της Επιτροπής έναντι αυτών των κρατών μελών δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ένδειξη του ότι η έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως αποσκοπούσε στην επίτευξη σκοπών διαφορετικών από αυτούς τους οποίους επικαλείται.

238 Επομένως, το υπό κρίση σκέλος πρέπει να απορριφθεί.

239 Υπό τις συνθήκες αυτές, ο τρίτος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

4. Επί του τέταρτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας

- 240 Κατά πάγια νομολογία, η αρχή της αναλογικότητας, η οποία αποτελεί μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης, απαιτεί οι πράξεις των οργάνων της Ένωσης να μην υπερβαίνουν τα όρια του καταλλήλου και του αναγκαίου μέτρου για την επίτευξη των σκοπών που επιδιώκει η οικεία ρύθμιση, εξυπακουόμενου ότι, οσάκις υφίσταται επιλογή μεταξύ περισσότερων καταλλήλων μέτρων, πρέπει να επιλέγεται το λιγότερο επαχθές (αποφάσεις της 16ης Δεκεμβρίου 1999, UDL, C-101/98, EU:C:1999:615, σκέψη 30, και της 12ης Μαρτίου 2002, Omega Air κ.λπ., C-27/00 και C-122/00, EU:C:2002:161, σκέψη 62).
- 241 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή παραβίασε την ως άνω αρχή, προτείνοντας τη θέσπιση των μέτρων που αναφέρονται στη σκέψη 230 ανωτέρω για τη διόρθωση των δυσμενών για τον ανταγωνισμό συνεπειών της διαπιστωθείσας παραβάσεως. Εξάλλου, η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη της όλα τα δυσμενή μέτρα που έχουν επιβληθεί στην προσφεύγουσα, όπως η υποχρέωση πώλησεως της ηλεκτρικής ενέργειας βάσει διοικητικά ρυθμιζόμενου τιμολογίου στη λιανική αγορά ή οι περιορισμοί για την κατασκευή νέων μονάδων. Η προσφεύγουσα διευκρινίζει ότι στη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας δεν επικαλέστηκε τις διατάξεις του άρθρου 86, παράγραφος 2, ΕΚ, δεδομένου ότι θεώρησε, και εξακολουθεί να θεωρεί, ότι ουδεμία παράβαση του άρθρου 86, παράγραφος 1, ΕΚ υφίσταται.
- 242 Η Ελληνική Δημοκρατία προσθέτει, αφενός, ότι η Επιτροπή προτείνει την παραχώρηση στους ανταγωνιστές της προσφεύγουσας ποσοστού 40 % των αποθεμάτων λιγνίτη, χωρίς να λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι ορισμένα αποθέματα της προσφεύγουσας είναι αμφίβολης οικονομικής εκμεταλλεύσεως και, αφετέρου, ότι τα μέτρα τα οποία ανέφερε η Επιτροπή αποτελούν «δώρο» προς τους ανταγωνιστές της προσφεύγουσας και καταλήγουν σε περιορισμό, αν όχι εκμηδενισμό, των περιουσιακών δικαιωμάτων της, καθιστώντας αδύνατη την απόσβεση των επενδύσεών της στην εξόρυξη και εκμετάλλευση των λιγνιτικών κοιτασμάτων, καυσίμου το οποίο εξάλλου δεν είναι απολύτως απαραίτητο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.
- 243 Η Επιτροπή αμφισβητεί τα επιχειρήματα της Ελληνικής Δημοκρατίας.
- 244 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν επιβάλλει στην Ελληνική Δημοκρατία τη θέσπιση κανενός συγκεκριμένου μέτρου, καθόσον τα μέτρα που παρατίθενται στην αιτιολογική σκέψη 248 της εν λόγω αποφάσεως αναφέρονται ενδεικτικώς (βλ. σκέψη 230 ανωτέρω). Αντιθέτως, η εν λόγω απόφαση επιβάλλει τη θέσπιση μέτρων για την επίτευξη ορισμένου αποτελέσματος, όπως προκύπτει από το άρθρο 2 της αποφάσεως αυτής, κατά το οποίο η Ελληνική Δημοκρατία οφείλει να λάβει μέτρα με σκοπό τη διόρθωση των δυσμενών για τον ανταγωνισμό συνεπειών των επίδικων μέτρων, σε συνδυασμό με τις παρατηρήσεις που περιέχονται στις αιτιολογικές σκέψεις 246 και 247 της εν λόγω αποφάσεως, κατά τις οποίες τα οικεία μέτρα πρέπει να διασφαλίζουν στους ανταγωνιστές της προσφεύγουσας στη δευτερογενή αγορά πρόσβαση σε επαρκείς ποσότητες λιγνίτη στην ελληνική επικράτεια, με τη διευκρίνιση ότι ως επαρκές η Επιτροπή θεωρεί, καταρχήν, ποσοστό των εκμεταλλεύσιμων αποθεμάτων όχι μικρότερο του 40 %.
- 245 Ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι το ποσοστό 40 % που αναφέρεται στις σκέψεις 242 και 243 ανωτέρω εγκρίθηκε οριστικά από την Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι ούτε η προσφεύγουσα ούτε η Ελληνική Δημοκρατία προβάλλουν κάποιο επιχειρήμα προκειμένου να αποδείξουν ότι η πρόσβαση σε μικρότερο ποσοστό των εκμεταλλεύσιμων αυτών αποθεμάτων από τους ανταγωνιστές της προσφεύγουσας θα μπορούσε να εγγυηθεί κατά τρόπο επαρκή τη διόρθωση των δυσμενών για τον ανταγωνισμό συνεπειών των επίδικων μέτρων. Ειδικότερα, δεν προβάλλουν κανένα επιχειρήμα προς αμφισβήτηση της συλλογιστικής που αναπτύσσεται στην υποσημείωση 255 της προσβαλλομένης αποφάσεως, βάσει της οποίας η Επιτροπή κατέληξε να προσδιορίσει καταρχάς την ανάγκη υπάρξεως προσβάσεως σε ποσοστό 40 % των αποθεμάτων.

- 246 Ομοίως, ούτε η προσφεύγουσα ούτε η Ελληνική Δημοκρατία προσδιορίζουν εναλλακτικά μέτρα προς εκείνα που προτείνει η Επιτροπή και λιγότερο αυστηρά από αυτά τα οποία θα αρκούσαν, ενδεχομένως, για τη διόρθωση των δυσμενών για τον ανταγωνισμό συνεπειών των επίδικων μέτρων.
- 247 Ειδικότερα, από κανένα στοιχείο των επιχειρημάτων της προσφεύγουσας δεν μπορεί να συναχθεί ότι τα δυσμενή μέτρα τα οποία θεωρεί ότι της έχουν επιβληθεί είναι ικανά να αποκαταστήσουν τη διαπιστωθείσα από την Επιτροπή ανισότητα ευκαιριών σε βάρος των ανταγωνιστών της στη δευτερογενή αγορά.
- 248 Ομοίως, η Ελληνική Δημοκρατία δεν διευκρινίζει με ποιο τρόπο η περιορισμένη αποδοτικότητα ορισμένων κοιτασμάτων που έχουν παραχωρηθεί στην προσφεύγουσα θα μπορούσε να δικαιολογήσει τη μη θέσπιση μέτρων με σκοπό τη διόρθωση της ανισότητας ευκαιριών που διαπιστώνεται με την προσβαλλόμενη απόφαση. Ως προς το σημείο αυτό, πρέπει να διευκρινιστεί ότι η ίδια η Ελληνική Δημοκρατία δεν υποστηρίζει ότι αποκλείεται να αποδειχθούν αμφίβολης αποδοτικότητας ορισμένα από τα εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα τα οποία θα μπορούσαν να παραχωρηθούν στους ανταγωνιστές της προσφεύγουσας. Εν πάση περιπτώσει, η Ελληνική Δημοκρατία δεν διευκρινίζει τους λόγους για τους οποίους η χορήγηση στους ανταγωνιστές της προσφεύγουσας δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως των εν λόγω κοιτασμάτων κατόπιν διαδικασίας διαγωνισμού θα έπρεπε να θεωρηθεί ότι αποτελεί «δώρο» προς τους ανταγωνιστές της ή ότι εμποδίζει την προσφεύγουσα να αποσβέσει τις επενδύσεις στις οποίες προέβη.
- 249 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, διαπιστώνεται ότι δεν αποδείχθηκε καμία παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας.
- 250 Επομένως, ο υπό κρίση λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.
- 251 Κατά συνέπεια, η υπό κρίση προσφυγή πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 252 Κατά το άρθρο 219 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, το Γενικό Δικαστήριο αποφαινεται, με τις αποφάσεις που εκδίδει κατόπιν αναιρέσεως και αναπομπής, επί των δικαστικών εξόδων όσον αφορά, αφενός, τις ενώπιόν του διαδικασίες και, αφετέρου, την ενώπιον του Δικαστηρίου αναιρετική διαδικασία.
- 253 Εξάλλου, κατά το άρθρο 134, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η προσφεύγουσα ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικά της δικαστικά έξοδα καθώς και στα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή, οι παρεμβαίνουσες επιχειρήσεις και οι παρεμβαίνοντες στη διαδικασία αναιρέσεως, σύμφωνα με τα αιτήματα των τελευταίων, συμπεριλαμβανομένων των εξόδων που αφορούν την ενώπιον του Δικαστηρίου αναιρετική διαδικασία.
- 254 Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, τα κράτη μέλη που παρενέβησαν στη δίκη φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους. Επομένως, η Ελληνική Δημοκρατία φέρει τα δικαστικά έξοδά της, συμπεριλαμβανομένων των εξόδων που αφορούν την ενώπιον του Δικαστηρίου αναιρετική διαδικασία.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την προσφυγή.
- 2) Καταδικάζει τη Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού ΑΕ (ΔΕΗ) στα δικαστικά έξοδά της καθώς και σε εκείνα στα οποία υποβλήθηκαν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Elpedison Παραγωγή Ηλεκτρικής Ενέργειας ΑΕ (Elpedison Ενεργειακή), η Ελληνική Ενέργεια και Ανάπτυξη ΑΕ (HE & D SA), η Μυτιληναίος ΑΕ, η Protergia ΑΕ και η Αλουμίνιον της Ελλάδος ΒΕΑΕ.
- 3) Η Ελληνική Δημοκρατία φέρει τα δικαστικά έξοδά της.

Kanninen

Pelikánová

Buttigieg

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 15 Δεκεμβρίου 2016.

Ο Γραμματέας
E. Coulon

Ο Πρόεδρος
A. Collins

Πίνακας περιεχομένων

Ιστορικό της διαφοράς	2
1. Επί της προσφεύγουσας	2
2. Επί της αγοράς του λιγνίτη στην Ελλάδα	3
3. Επί της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα	4
Άδειες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και κατασκευής μονάδων ηλεκτροπαραγωγής	4
Εισαγωγή ηλεκτρικής ενέργειας	5
Υποχρεωτική ημερήσια αγορά	5
Διοικητική διαδικασία	6
Προσβαλλόμενη απόφαση	6
Διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και του Δικαστηρίου	8
Διαδικασία και αιτήματα κατόπιν της αναπομπής	9
Σκεπτικό	10
1. Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται πλάνη περί το δίκαιο κατά την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 86, παράγραφος 1, ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 82 ΕΚ, καθώς και πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως	10
Επί του πρώτου σκέλους, που αφορά πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως κατά τον ορισμό των σχετικών αγορών	10
Προκαταρκτικές παρατηρήσεις	10
Επί του πρώτου επιμέρους σκέλους, σχετικά με την οριοθέτηση της πρωτογενούς αγοράς	11
– Επί της πρώτης αιτιάσεως	12
– Επί της δεύτερης αιτιάσεως	13
– Επί της τρίτης αιτιάσεως	13
– Επί της τέταρτης αιτιάσεως	14
Επί του δεύτερου επιμέρους σκέλους, σχετικά με την οριοθέτηση της δευτερογενούς αγοράς	17
– Επί της πρώτης αιτιάσεως	17
– Επί της δεύτερης αιτιάσεως	18
Επί του τρίτου σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως, το οποίο αφορά απουσία καταστάσεως ανισότητας ευκαιριών εις βάρος των νέων ανταγωνιστών	18

Επί της πρώτης αιτιάσεως	19
Επί της δεύτερης αιτιάσεως	20
Επί της τρίτης αιτιάσεως	21
Επί της τέταρτης αιτιάσεως	22
Επί της πέμπτης αιτιάσεως	23
Επί του πέμπτου σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως, το οποίο αφορά πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως καθόσον η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη τις εξελίξεις στη δευτερογενή αγορά	26
Επί της πρώτης αιτιάσεως	26
Επί της δεύτερης αιτιάσεως	28
2. Επί του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως	28
3. Επί του τρίτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται, αφενός, παραβίαση των αρχών της ασφάλειας δικαίου, της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της προστασίας της ιδιωτικής περιουσίας και, αφετέρου, κατάχρηση εξουσίας	33
Επί του πρώτου σκέλους, το οποίο αφορά παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης	33
Επί του δεύτερου σκέλους, το οποίο αφορά παραβίαση της αρχής της προστασίας της ιδιωτικής περιουσίας	34
Επί του τρίτου σκέλους, το οποίο αφορά κατάχρηση εξουσίας	35
4. Επί του τέταρτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας	36
Επί των δικαστικών εξόδων	37